

KATOLSK
KIRKEBLAD
NR. 2-2016

ST. OLAV

Periferien i sentrum s. 14

- Caritas vil gi flyktningene en god start i Norge s. 8
- Heder til Borgny Svalastog s. 10
- Den hellige Dominikus s. 16
- Kjærlighet og glede s. 20

Rettsak mot staten

Av **Lisa Wade**
administrativ leder i OKB

Det er nå gått snart 14 måneder siden politiet tok ut siktelse mot biskop Eidsvig, bispedømmets økonom og Oslo katolske bispedømme. I skrivende stund venter vi på påtalemyndighetens konklusjon og forbereder sivilt søksmål mot staten. Vi skulle gjerne brukt denne plassen i St. Olav på å skrive om noe mer oppbyggelig. Men tilbakemeldinger viser at det fremdeles er stort behov blant våre medlemmer for å få vite hva som skjer og hvorfor.

Medlemsregistersaken utspiller seg rundt en politisak og en sivilsak. Den sivile saken handler om **penger**: Har OKB har fått offentlig tilskudd vi ikke har krav på? Politisaken handler om **mistanke om lovbrudd**. Har OKB, biskopen eller økonomen gjort noe ulovlig? Disse sakene behandles i utgangspunktet uavhengig av hverandre selv om loven om «trudomssamfunn og ymist anna» ligger til grunn for begge.

Politisaken er utvilsomt vår største hodepine. Det er ingen tvil om at enkeltpersoner i bispedømmet i en periode valgte noen uheldige snarveier i forsøket på å identifisere katolikker i Norge. Denne formen for medlemsregistrering var kritikkverdig, noe biskopen og administrasjonen har beklaget offentlig en rekke ganger. Men vi mener likevel ikke at den var ulovlig og et forsøk på grovt bedrageri. Her er det en stor forskjell.

Den sivile saken fikk en foreløpig konklusjon da departementet i februar i år avviste OKBs klage på vedtaket om å betale tilbake 40,5 millioner kroner. Med kommunale tilskudd og tap av tilskudd for 2015 dreier saken seg i realiteten om over 110 millioner for OKB.

Spørsmålet er hvorvidt det statlige tilskuddet Oslo katolske bispedømme har fått de siste fem årene er i samsvar

med det antall personer som har hørt til bispedømmet i samme periode. Vi er overbevist om at bispedømmet ikke har fått for mye tilskudd. Det er tre grunner til det:

1. Gjennomgåelse av medlemsregisteret som OKB gjennomførte i fjor vinter har vist at de aller fleste som var blitt registrert, faktisk var katolikker.
2. Det er ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå og CIA et langt større antall katolikker i Norge – som ville kvalifisert til tilskudd dersom de var registrert – enn det OKB har mottatt tilskudd for.
3. Tilskuddsordningen er ment å være basert på omtrentlige medlemstall – eller som det står i loven: «om lag».

Sakens kjerne er hva som står i norsk lov og hvordan den har vært praktisert opp gjennom årene. Kulturdepartementets vedtak er basert på at medlemmer må foreta en aktiv og uttrykkelig innmelding ved flytting til bispedømmet. Men det står ingenting om dette i loven. Norsk lov slår fast at trossamfunn skal få om lag samme økonomiske tilskudd, utmålt med basis i hvor mange som **hører til** trossamfunnet. Videre slås det fast at trossamfunnet **selv skal få bestemme** hva som skal til for å bli medlem. Retningslinjene om personlig samtykke kom først i 2015 og kan ikke gis tilbakevirkende kraft

I tillegg viser myndighetenes praksis overfor andre trossamfunn at en slik aktiv innmelding ikke kreves. Et eksempel på det er at svensker som er medlem av den svenske kirken i Sverige, blir automatisk medlem av den svenske kirken i Norge når de flytter hit. Men medlemmer i Stockholm katolske bispedømme (og Tromsø og

Trondheim stift) må melde seg inn i OKB hvis de flytter hit.

Departementet bygger sitt vedtak på en lovforståelse som OKB og noen av landets fremste advokater mener ikke har hjemmel i norsk lov. Vi ønsker derfor å bringe saken inn for domstolene og få prøvd ut saken i retten.

Å saksøke staten er alvorlig. Bispedømmet velger å gå til dette skrittet etter nøye overveielse og drøfting med eksterne og interne rådgivere. På vegne av de ca 200.000 katolikene i Norge er det vår plikt å gjøre vårt for at disse ikke blir utsatt for forskjellsbehandling.

På tross av alvorret er Kirkens daglige liv lite påvirket av medlemsregistersaken. Kirkeåret går sin gang – og katolikker strømmer til våre messer. Det er godt å se og minner oss på noe essensielt: Uansett utfall ligger ikke Norges katolikkers primære utfordring i medlemsregistersaken. På lengre sikt handler vår utfordring om å bevare Kirkens enhet i en flerkulturell virkelighet.

St. Olav – katolsk kirkeblad

hvor opptatt «Klippen» (Midt-Norge, 1950–78), «Stella Maris» (Nord-Norge, 1950–68) og «Broen» (Landsdekkende, 1979–2009).

Medlemsblad for Den katolske kirke i Norge

Utgis av:
Norsk Katolsk Bispe-
råd
Nr. 2–2016, årgang 128
ISSN 0802-6726
Oslo katolske bispedømme tlf.: 23 21 95 00
Trondheim stift tlf.: 73 52 77 05
Tromsø stift tlf.: 77 68 56 04

Adresse:
Akersveien 5, 0177 Oslo
Faks: 23 21 95 01
kirkeblad@katolsk.no
www.katolsk.no/
kirkebladet

Vikarierende redaktør:
Lisa Wade (LW)

Nord-Norge-kontakt:

Stiftskontoret
tlf.: 77 68 42 77

Midt-Norge-kontakt:

Stiftskontoret
tlf.: 73 52 77 05
faks: 73 52 87 90

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Redaksjonsslutt: 11. 4. 16
Deadline for neste nr.: 25.5.16

Forsidebilde: Paven i Mexico © L'Osservatore Romano

Trykk: Frode Fjellberg AS
Opplag: 54 200

Gaver til bladet fra utlandet:

Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT:
SPSONO22XXX IBAN:
NO43 3000 2275 321

Kontroversiell avtale er nå offisiell

Av Charlotta Smeds

Mange hevet øyenbrynene da Den hellige stol ved årets begynnelse tilkjennega at avtalen med Palestina nå hadde trådt i kraft. Skal Kirken virkelig ta politisk stilling i en så følsom sak?

Israel opponerte umiddelbart, ikke direkte mot paven, men snarere mot Palestina, og sa at avtalen påvirker fredsprosessen. «Palestinerne fortsetter på denne måten å handle unilateralt, og dette underminerer mulighetene til dialog», leser man i en uttalelse fra det israelske utenriksdepartementet.

Den hellige stol anerkjente allerede i februar 2013 Palestina som stat, men i og med den nå undertegnede avtalen, har denne anerkjennelsen blitt offisiell.

«Ja, det er en anerkjennelse av at staten eksisterer», bekreftet Vatikanets pressetalsmann, pater Lombardi.

Et dypere ansvar. Naturligvis skal man ikke ignorere det politiske aspektet ved Den hellige stols skritt, men i sine diplomatiske relasjoner med stater vurderer Den katolske kirke sine handlinger i lys av et dypere ansvar og engasjement. Kanskje spesielt i dette tilfellet, da det dels handler om den region der Jesus ble født og levde, og dels om forholdet til den palestinske katolske minoritet som lever der i dag, og den lokale katolske kirkens aktivitet.

Avtalen «gjelder viktige aspekter av Den katolske kirkes liv og aktivitet i Palestina. Samtidig bekrefter Kirken sin støtte til en fredelig forhandlingsløsning på konflikten i regionen», leser vi i Vatikanets pressemelding. Det handler altså både om den lokale kirkens skoler, universitet, sykehus, veldedighetsarbeid, kloster og

menigheter og om en fredelig løsning av konflikten.

Konstant posisjon. Roma hadde naturligvis relasjoner med Palestina før 1948, blant annet gjennom fransiskanernes nærvær der siden 1200-tallet som beskyttere av de hellige stedene, og med det latinske patriarkatet i Jerusalem. Siden konflikten mellom Palestina og Israel oppstod, har Kirkens posisjon alltid vært den samme.

Ikke bare pave Johannes XXIIIs mer berømte encyklika *Pacem in Terris* fra 1963 viser Den katolske kirkes vilje til å fremme fred i regionen, også Pius XIIIs encyklika *Multiplicibus Curis*, som kom tidligere (1948), og Paulus VIIs *Nobis in Animo* (1974) vitner om at Kirken ikke tar spesielt parti for noen, men at den heller ikke er likegyldig overfor konflikten og de sosiale problemene i Det hellige land. Kirken er også ivrig i arbeidet for et de kristne kultstedene bevares som levende vitnesbyrd og får beholde sine juridiske rettigheter.

Tostatsløsning. At Kirken støtter en tostatsløsning, ble tydelig under Johannes Paul IIIs og Benedikt XVIIs pontifikater og deres reiser til Det hellige land i årene 2000 og 2009.

På samme måte som Den hellige stol har en avtale med Palestina, har den siden 1993 en lignende avtale med Israel, hvor man erkjenner Israel som en moderne stat og regulerer Kirkens rettigheter og plikter i landet. I relasjonen mellom Den hellige stol og Israel oppstår det fortsatt spenninger rundt Kirkens juridiske rettigheter, eiendomsrett og skattefritak. Dog preges Den hellige stols diplomati av forsiktighet. Lokalkirken er likevel mer politisk aktiv, nå senest i høst i forbindelse med de katolske skolenes rettigheter i Israel og kampen mot okkupasjon og illegale bosetninger.

CC BY-SA 3.0 | By NordNordWest & United States National Imagery and Mapping Agency data World Data Base II data

Dette kunne man se spor av under bispesynoden med fokus på Midtøsten i 2010, da nettopp illegale bosetninger var et punkt i avslutningsdokumentet som la vekt på «behovet for rettslige tiltak for å stoppe okkupasjonen av ulike arabiske territorier».

Man vil vel gjerne tolke pave Frans politisk når han på den ene side helligkårer to palestinske ordenssøstre og på den andre besøker synagogen i Roma, hvilket han gjorde den 17. januar og ble hjertelig mottatt. Begivenhetene er i tråd med Kirkens oppdrag og autonomi. Her kommer den internasjonale politikens målestokk til kort.

Det bor drøyt 160 000 katolikker i Israel, 2 % av befolkningen. Også i Palestina er andelen katolikker ca. 2 %, dvs. rundt 100 000 personer. Men det er tilsammen rundt en million kristne palestinere om man også regner med dem som lever i flyktningeleirer i andre land i Midtøsten og dem som har utvandret, flest til USA, Europa og Sør-Amerika.

Charlotta Smeds er redaksjonssjef for den skandinaviske avdelingen av Vatikanradioen. Redaksjonens nettsider er verd et besøk, se <http://sv.radiovaticana.va>. Artikkelen har tidligere stått på trykk i svenske *Katolskt magasin* nr. 2/2016 og er gjengitt med tillatelse.

– For sent for de kristne i Irak

Av Kari Fure

Irakiske fader Rooni Yousif er Norges første kaldeiske prest. Han ser ikke lenger noen fremtid for kristne i hjemlandet.

– Hvordan kan verden hjelpe de kristne til å bli værende i Irak?

Vi stiller spørsmålet til Norges nye kaldeiske prest, på koselige Café Jordbærpike i Oslo.

Svaret er blottet for kos.

– Det er for sent. Det hersker en fullstendig mangel på tillit. De har mistet troen på at de har en fremtid i Irak, svarer fader Rooni kontant.

Svaret ryster meg. Gang på gang har jeg hørt kirkeledere advare mot at Irak tømmes for kristne, hvis de ikke får hjelp til å bli, men aldri før har jeg hørt noen si at det faktisk er for sent.

– Men hvis verden virkelig mobiliserer, prøver jeg.

Den kaldeiske presten rister på hodet.

– Det er for sent nå, svarer han. – Altfor mange har reist.

Alltid redde

Siden Saddams fall i 2003 har tallet på kristne minnet fra drøyt 1,2 millioner til nær 200.000.

Den siste masseflukten startet da IS erobret Mosul og de kristne landsbyene på Ninive-sletten i Nord-Irak sommeren 2014. Ett og et halvt år etter bor IS-flyktningene fremdeles i kummerlige, midlertidige boliger. De mangler det meste, mange av barna får ikke gå på skole, og IS-krigere okkuperer fremdeles hjemmene deres i Mosul og på Ninivesletten.

Lenge oppfordret irakiske kirkeledere de kristne til å vise mot og bli værende i Irak. Det har de fleste lederne sluttet med.

– Som kirke kan vi ikke lenger oppfordre folk til å bli. Når vi ser at forholdene blir verre dag for dag, ville det vært galt av oss.

– Folk må bestemme selv om de skal dra eller ikke. Det er en svært personlig avgjørelse. Ingen kan stoppe dem. Og nå drar mange kurdere også, sier presten og kaster et blikk utover kafeen der folk prater ubekymret over kremkakene sine.

– Her i Oslo kan vi sitte i fred og drikke kaffe. Vi trenger ikke passe på hvem som kommer inn døra for å se om de har gjemt en bombe under klærne. I Irak er vi alltid redde. Selv i Kurdistan er vi redde.

Prestekall

Rooni Yousif kommer fra Alqosh, en kristen landsby som ligger fem mil nord for Mosul, ikke langt fra den kurdiske byen Dohuk. Foruten et kloster fra 600-tallet, finner man også graven til Bibelens Nahum i denne landsbyen, som ligger vakkert til ved foten av Bayhidhra-fjellene. I eldre tider bodde folk i huler i fjellet. Fremdeles har de eldste husene, som ligger litt opp i fjellsiden, rom som er hugget inn i fjellet.

Fader Rooni vokste opp bare noen steinkast unna den gamle landsbykirken, Mar Georgees. Fra han var ganske liten løp han til messe i kirken morgen og kveld. Han elsket atmosfæren i det vakre kirkerommet og var stolt da han fikk begynne å gå prestene til hånd. Snart mestret han den eldgamle, arameiske liturgien like godt som sine læremestre.

– Han har en svært vakker stemme, en av de beste i vårt kirkesamfunn, skytter tolken Faraj Asmaro inn. Asmaro kommer fra samme landsby, men har bodd i Norge siden 1981.

Rooni Yousif var bare elleve-tolv år da han bestemte seg for å bli prest selv.

– Det var ingen i familien som presset meg, men heller ingen som forsøkte å hindre meg, slik man ofte ser. Det var fullt og helt mitt valg, sier han.

Igjen griper tolken ordet:

– Det er ikke uvanlig at unge menn møter motstand når de forteller familien at de vil bli prest. Foreldre ønsker seg jo gjerne barnebarn. Den kaldeiske kirken aksepterer riktig nok gifte prester, slik tradisjonen har vært i de orientalske kirkene, men da må de gifte seg før de blir presteviet. I praksis er det få som gjør det.

Lindret nød

Alqosh er en av få kristne landsbyer på Ninive-sletten som ikke har vært erobret av IS. Siden de dramatiske dagene i august 2014, da IS angrep, har landsbyen vært full av flyktninger. Her som ellers i regionen har kirkene gjort et stort arbeid for å hjelpe de som plutselig ble hjemløse. Fader Rooni har stått midt i dette arbeidet. Han har besøkt flyktninger, samtalt, trøstet og delt ut hjelp.

– Kirkene har brukt det internasjonale nettverket sitt til å mobilisere nødhjelp, forteller han. Samtidig har kirkene vært det eneste stedet der folk kunne finne håp i den vanskelige situasjonen.

– Folk kommer trofast til kirken. De har ikke mistet troen til tross for alt de har vært igjennom, sier han.

– Verre enn Saddam

Som ung nyutdannet prest måtte Rooni Yousif gjøre militærtjeneste i Saddam Husseins hær. Sammenlignet med dagens irakiske kaos, mener han at de kristne hadde større frihet under Saddam.

– Men det er ikke riktig å si at Saddam beskyttet de kristne, slik man av og til kan høre. Jeg vil heller si at han ikke laget større problemer for dem enn for andre.

Han var i Hellas da Saddam ble styrtet og betraktet det som skjedde fra avstand.

– I begynnelsen var vi veldig glade fordi vi var kvitt diktaturet. Men etter hvert tenkte vi at de nye makthaverne faktisk var verre enn Saddam. De har ikke gjort noe for landet, bare sløst med penger, mens mange innbyggere lever under fattigdomsgrensen. Og for de kristne er situasjonen blitt mye verre. De har ingen rettigheter.

Få kristne flyktninger

Lenge har den selvstyrte kurdiske regionen vært en nokså trygg havn for kristne på flukt. Fader Rooni mener at kurdiske myndigheter har behandlet de kristne internflyktningene godt. Men også i Kurdistan finnes radikale islamister som kan utgjøre en trussel.

Innbyggerne fra de kristne landsbyene på Ninive-sletten kjenner seg ikke overbevist om at de kurdiske Peshmerga-styrkene vil beskytte dem når det virkelig gjelder. Det var fordi de kurdiske styrkene plutselig trakk seg tilbake, sommeren 2014, at IS kunne erobre de kristne landsbyene.

– Slikt skaper mistillit, og det er en viktig grunn til at folk drar, sier fader Rooni, som mener Norge bør ta godt imot de kristne flyktningene som kommer. Ja, han mener faktisk at norske myndigheter bør gi kristne flyktninger fra Syria og Irak forrang, fordi de er ekstra sårbare.

– De har ikke andre plasser å gjøre av seg, og de kommer ikke til å lage problemer i det norske samfunnet, argumenterer han.

Til nå har det imidlertid kommet få kristne flyktninger. Faraj Asmaro, som er leder i den kaldeiske foreningen i Den katolske kirke, kan opplyse at det bare har kommet én ny kaldeer det siste halvåret, foruten noen få kristne assyrere og syrianere.

Norske kirkeskoler

Fader Rooni har levd et omflakkende liv som prest. Han har gjort tjeneste i flere irakiske byer, arbeidet seks år i Athen, to år i Sverige og tre år i Libanon der han tok en master i kirkerett. De siste to årene har han bodd i landsbyen Tel Skuf før han ble utpekt til å reise til Norge i november.

Å komme til Oslo midt på svarte vinteren kan være tøft for en mann fra

Det feires månedlige kaldeiske messer i Oslo, Fredrikstad og Kristiansand. Her fra en dåp i St. Johannes i Oslo. Foto: Kaldeisk kirkegruppe.

Midtøsten, men den kaldeiske presten er ikke ukjent på våre breddegrader. Mens han var stasjonert i Sverige, var han flere ganger over til de norske kaldeerne, som manglet egen prest.

– Prestene våre må reise mye for å ta vare på menigheten. Kaldeerne er spredt over hele verden, sier han, og forsikrer at han har likt å flytte på seg og bli kjent med nye folk.

De siste årene i Irak har vært krevende. Dét blir det også når fader Rooni nå skal være prest i Norge, bare på en annen måte.

Han skal be, holde messer, forrette bryllup, dåp og begravelser, besøke syke, hjelpe folk med familieproblemer og bistå på alle livets områder. Han har allerede startet kirkeskoler i Fredrikstad og Kristiansand for å lære barna det arameiske språket og liturgien. Snart håper han å starte opp i Oslo også.

– Hvis barna ikke lærer å snakke arameisk, forsvinner kulturen vår, sier fader Rooni, som ikke bare har ansvar for de 350 norske kaldeerne, men også er hyrde for alle kaldeerne i Finland.

Kari Fure er redaktør i avisen *Dagen* og aktuell med boken «Flukten fra Syria og Irak». Intervjuet har tidligere stått på trykk i *Dagen* og er gjengitt med tillatelse.

Disse mine minste

Tekst og bilder:
bror Haavar Simon Nilsen OP

I romjula ble jeg invitert av legdominikaneren Anna Foss til å hjelpe til med flyktningarbeid på øya Lesbos i Hellas. Jeg skulle delta i organisasjonen *Dråpen i havet* for å hjelpe båtflyktninger som kom fra Tyrkia på vei til Europa. Det skulle vise seg å bli et møte med en virkelighet jeg ikke har vært i nærheten av så langt i livet.

– Caritas-teamet i Athen oppsøkte også flyktninger i havneområdene og arbeidet aktivt for å hindre menneskesmuglerne i å utnytte migrantene.

Jeg har levd hele mitt liv i et velstandsland hvor alt alltid bare har blitt bedre og bedre. Jeg har fått opptil flere utdannelser, jeg har alltid hatt eller fått det jeg trenger. Min misnøye har tidvis handlet om at jeg ikke har kunnet få mer, fort nok. Strendene på Lesbos satte livet mitt i perspektiv. Plutselig møtte jeg mennesker som hadde måttet flykte fra alt og var kastet ut i en løftesløs framtid. Jeg møtte mennesker som var fratatt sitt hjem, sine eiendeler, sitt sosiale vante nettverk, og hvor krigen hadde krevd liv som satte spor av sorg i de mange ansiktene. Nøden fant sitt bibelske tilsvar i Jobs bok og gav ord til smerten hos disse fordrevne menneskene:

*De er folk som ikke ser noen utvei,
Gud har stengt hver sti for dem.
Mine sukk er blitt mitt daglige brød,
mine klagerop strømmer fram som vann.
De redsler jeg fryktet for,
har rammet meg,*

*nå kommer det jeg grudde for.
Jeg får ikke fred, ikke ro og hvile,
det kommer bare nye plager.
(Jobs bok 3,23-26)*

Ikke flyktninger, men mennesker

Redde mennesker, med usikker fremtid, på leit etter et nytt liv. Jeg følte meg klumsete og maktesløs da jeg sto på stranda og skulle ta imot den første gummibåten fylt til randen med syrere. En folieduk, noen sokkepar og plastposer var alt jeg kunne gi. Jeg gikk mellom iskalde, gråtende, noen leende, mange helt stilltiende mennesker og prøvde å dele ut utstyr. Det tok litt tid før jeg forsto hva disse menneskene trengte aller mest. De trengte et vennlig blick. Et smil. En opplevelse av å bli sett og tatt hånd om. Barna trengte humor og lek, latter og kjærighet på pinne. Det var ikke lenger flyktninger jeg skulle ta hånd om. Det var helt vanlige mennesker, plassert i en helt uvanlig

– Jeg bodde noen dager vegg i vegg med Caritas' lokaler i noen smale bakgater i den travle hovedstaden, og sammen med et stort team av frivillige åpnet de dørene for de mange trengende noen timer hver dag.

situasjon. Det var naboer, arbeidskollegaer, venner, dama i butikken, han litt gretne fyren som alltid kjefter på ungene. Tenåringene i skolegården. Han litt tenksomme typen. Det kunne vært meg. Og deg.

Dråpen i havet

Det var erkjennelsen av menneskelig samhörighet tross alle forskjeller som gjorde møtet med menneskene i Hellas så nært, så varmt, og samtidig så opprivende. Men det gav også næring til innsats. Det var godt å kunne delta i teamarbeid koordinert av *Dråpen i havet*. De har i dag virksomhet på flere greske øyer, i Athen og i leiren nord i Hellas, Idomini. Deres virke er basert på frivillighet, og så langt har over 900 norske menn og kvinner reist til Hellas for egen regning for å hjelpe til, mange har deltatt flere ganger. Grunnen til at det appellerer til så mange, er trolig opplevelsen av at man faktisk kan gjøre en forskjell. Da jeg først hørte om navnet, syntes jeg det virket litt klisjeaktig. Men da jeg selv tok del i arbeidet, gav navnet mening. For hver jakke jeg gav bort, var det ti andre flyktninger som manglet en. Likevel, selv om behovene langt overgikk det hjelpeorganisasjonen kunne bidra med, var det likevel en hjelp for den enkelte. Vi kunne gjøre en forskjell, om enn liten, slik at i alle fall noen fikk en litt bedre hverdag under de krevende forholdene. En dråpe i havet, like fullt en hjelp, et håp.

Caritas

Denne tanken kunne man merke også i Caritas sitt virke i Athen. Jeg bodde

noen dager vegg i vegg med Caritas' lokaler i noen smale bakgater i den travle hovedstaden, og sammen med et stort team av frivillige åpnet de dørene for de mange trengende noen timer hver dag. Her fikk de mat, mulighet for å dusje, og selv sto jeg i tredje etasje og delte ut klær til unge menn som ikke var spesielt begeistret for de romslige, loslitte dressbuksene som greske menn hadde gitt avkall på. De ville heller ha jeans og hettegensere. Jeg hadde valgt det samme.

Caritas-teamet i Athen oppsøkte også flyktninger i havneområdene og arbeidet aktivt for å hindre menneskesmuglerne i å utnytte migrantene. Flyktninger er «big business», og kriminelle grupper tjener store penger på andres desperasjon og mangel på god informasjon! Caritas-ledelsen arbeidet også med å få i gang driften av to hoteller de hadde leid med støtte fra Caritas i Tyskland og Sveits. Til sammen hadde de 150 sengeplasser, og småbarnsfamilier ble prioritert slik at barna kunne få noen dagers godt stell og foreldrene samle krefter for veien videre.

Et Kristus-møte

De mange flyktningfamiliene med spebarn fikk meg til å tenke på den lille kjernefamilien Maria, Josef og Jesus. Det første møte mellom Guds Sønn og denne verden startet med flukten rett ut i mørke og usikkerheten. Herodes' forfølgelse av Messias gav en tøff start på familielivet. Vår frelser startet sitt jordiske liv som flyktning. Slik gjorde Jesus seg til ett med et av de grunnleggende, menneskelige kårene som vår verden alltid synes å bli innhentet av. Da Jesus 30 år seinere startet sitt forkynnende virke, formanet han disiplene til å ta vare på de nødlidende. I Matteus kapittel 25 forklarer Jesus

– Jeg følte meg klumsete og maktesløs da jeg sto på stranda og skulle ta imot den første gummibåten fylt til randen med syrere.

hvordan de troende skal føre seg på veien mot Guds rike: «... jeg var fremmed, og dere tok imot meg; jeg var uten klær, og dere kledde meg; jeg var syk, og dere så til meg» (Matt 25,35-36).

For min del ble flyktningarbeidet virkelig et Kristus-møte. På den ene siden et avmektig møte med nød, trengsel og usikkerhet, både for de jeg skulle hjelpe og i mitt eget indre. Og midt i det hele likevel en gudsopplevelse. For i de mange ansiktene jeg møtte underveis, tegnet det seg et Kristus-ansikt. Ikke en triumferende Guds Sønn, men Jesus overgitt til lidelsen og til vår vilje til medlidelse og hjelp. Gjennom denne erfaringen fikk jeg sett en virkelighet som overgikk min forestillingsevne, en virkelighet jeg tror Herren mente jeg burde oppleve.

Denne erfaringen er også grunnen til at jeg oppmuntrer andre til å hjelpe til i flyktningarbeid. Jeg tror det er godt for oss som har det så godt på så mange måter, å komme ut av vårt eget lille hjørne av virkeligheten og åpne oss for de av våre medmennesker som er så hardt prøvd. Det finns mange muligheter for å engasjere seg. Tar du deg tid og råd, kan du dra til Hellas, der du kan hjelpe til i leirer og langs strender. I Norge er Caritas Norge rede til å gi råd. Du kan også oppsøke andre frivillige organisasjoner som hjelper til ved flyktningmottakene. Mulighetene er mange. Om du velger å hjelpe til, kan det jo vise seg at du mottar vel så mye som du gir. Det er kanskje denne overraskelsen som ligger og venter deg i et slikt engasjement: et møte med Herren selv. Det er dette underfulle møtet med Jesus som ligger gjemt bak Herrens egne ord når han sier: «Det dere gjorde mot en av disse mine minste brødre, gjorde dere mot meg.»

– En folieduk, noen sokkepar og plastposer var alt jeg kunne gi.

Vil gi flyktingene en god start i Norge

Av Birgit Vartdal,
kommunikasjonsrådgiver i Caritas Norge

Ønsker du å hjelpe asylsøkere som har kommet til Norge, med å finne seg til rette i sitt nye hjemland? Caritas trenger flere frivillige til sitt flyktingeprojekt. Det forteller flyktingrådgiver Phuong Nguyen.

16 år gamle «Maisam» fra Afghanistan deltar på Caritas' kurs. Foto: Caritas

31 145 personer søkte om asyl i Norge i 2015. Til sammenligning kom det 11 480 asylsøkere året før. Som en følge av den store økningen i antall asylsøkere, har behandlingstiden for asylsøknader og ventetiden for asylsøkerne i asylmottak også økt. Tiden på mottakene kan bli lang uten tilstrekkelig med meningsfulle aktiviteter. Caritas Norge har derfor valgt å øke sitt engasjement for mennesker som har kommet til Norge for å søke om beskyttelse fra krig og forfølgelse. Phuong Nguyen er ansatt som prosjektleder.

Phuong Nguyen er ansatt som prosjektleder for flyktinger og asylsøkere i Caritas Norge. Foto: Caritas

Vil endre holdninger

– Aktivitetstilbudet på asylmottakene er svært varierende. Caritas skal ikke konkurrere med aktivitetene som finnes fra før, men vi skal drive med supplerende aktiviteter som kan være til hjelp for asylsøkerne på et senere tidspunkt hvis de får opphold i Norge. I tillegg ønsker

vi å hjelpe det norske samfunnet med å ta i bruk flyktingenes kompetanse. Vi vil endre bildet av flyktinger som trengende mennesker. De ønsker, som alle andre, å bidra i samfunnet bare de får sjansen. Det vi gjør er samfunnsnyttig arbeid. Vi forbereder flyktingene praktisk og mentalt på en fremtid i Norge, sier Nguyen.

Caritas ønsker forslag til aktiviteter

Caritas tilbyr først og fremst *arbeidslivskurs, karrierkurs, kompetansekartlegging og norskkurs* tilpasset flyktingenes nivå og behov. I tillegg ønsker Caritas å drive andre aktiviteter ved asylmottakene.

– Bare fantasien setter grenser. Ta kontakt dersom du ønsker å starte en teatergruppe, sanggruppe, matlagingsgruppe eller andre aktiviteter, er oppfordringen fra Phuong Nguyen.

– De som skal undervise i norsk, må kunne godt norsk, men om du ikke snakker norsk flytende, kan du bidra til andre aktiviteter. Det er mange med minoritetsbakgrunn som gjerne vil hjelpe til, legger hun til.

Caritas har fått støtte fra Catholic Relief Service (amerikanske Caritas) til prosjektet.

Caritas Bergen er godt i gang med arbeidet, og når denne artikkelen står på trykk, er aktiviteter satt i gang også i Rogaland og på Østlandet.

– Vi håper menigheter og lokale Caritas-grupper andre steder også vil være interessert i å starte opp med aktiviteter for asylsøkerne, sier Phuong Nguyen.

«Maisam» er glad for å få lære norsk

En av deltakerne på Caritas' kurs ved asylmottaket på Ågotnes i Fjell kommune utenfor Bergen, er 16 år gamle «Maisam» fra Afghanistan. Han fortalte Caritas Info nylig at han er glad for å få lære norsk.

«Maisam» forlot Afghanistan for tre år siden. De siste årene har han bodd og arbeidet ulovlig i Russland. For noen måneder siden klarte han å komme seg til Murmansk og videre over norskegrensa ved Storskog i Finnmark. Den siste delen av reisa gikk på sykkel i bitende kulde. Etter få dager i Norge ble han flyttet til mottakssenteret som nå er hans midlertidige hjem

– Vi har ingenting å gjøre her. Vi spiller fotball, spiser og sover, men jeg liker å gjøre noe nyttig også. Hvis det var mulig, ville jeg gått på norskkurs syv dager i uka, sier han.

Inspirerende å hjelpe

Gunnar Solheimsnes, som leder Caritas' arbeid i Bergen, synes det er inspirerende å holde kurs for asylsøkerne.

– Asylsøkere trenger struktur i hverdagen. De trenger å gjøre mer enn bare å spille fotball eller å drikke te. Det er viktig at de får muligheten til å tenke på annet enn fortiden. Likevel er det vanskelig; du må holde en balanse mellom å være motiverende på den ene siden, uten å skape for høye forventninger på den andre siden. Jeg vet ikke hva som vil skje med disse menneskene, om de kommer til å bli i Norge eller ikke. Likevel ser jeg at det vi gjør, betyr en forskjell, og det inspirerer meg til å fortsette med det jeg gjør, sier Solheimsnes.

Har du lyst til å bidra som frivillig for Caritas i asylmottak?

Eksempler på aktiviteter:

- Norskkurs
- Kafégruppe/språkkafé
- Matlagingsgruppe
- Turgruppe
- Én til én (tur, kafé, prate sammen, norskopplæring)
- Sanggruppe
- Teatergruppe
- Strikkeklubb eller andre typer håndarbeid
- Sports-/idrettsaktiviteter

Det kan også være andre ting som du kan eller har lyst til å gjøre sammen med beboerne. Det trenger ikke å være inne på mottaket. De fleste beboere setter nok pris på å gjøre aktiviteter utenfor mottak, slik at de mest mulig nærmer seg en mer «normal» tilværelse. Meld deg som frivillig på www.caritas.no eller via e-post til frivillig@caritas.no dersom du har lyst til å bidra.

Dersom din menighet allerede er i gang med aktiviteter for flyktinger, kan dere også ta kontakt med Caritas Norge. Vi kan kanskje hjelpe til, for eksempel ved å gi dere nyttig informasjonsmateriell dere kan bruke i deres arbeid.

🌸 FAKTA–Flyktinger i Norge

- 3,6 prosent av Norges befolkning er flyktinger.*
- I 2015 kom det 31 145 asylsøkere** til Norge. Den største gruppen (1/3) var fra Syria, og litt over 5 000 asylsøkere var enslige mindreårige.
- Antall asylmottak i Norge teller pr. i dag 218 mottak (inkl. ordinære og transittmottak, samt mottak for enslige mindreårige).
- 9 696 personer fikk asyl i Norge i 2015.
- 18 000 flyktinger skal bosettes i kommunene i 2016, ifølge de siste prognosene.
- Det er forventet at det blir behov for å bosette 21 000 flyktinger i 2017.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå (SSB), Utlendingsdirektoratet (UDI), Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet (IMDI)

* En flykting har allerede fått innvilget beskyttelse og har fått opphold i Norge (UDIs definisjon).

** En asylsøker er i en prosess der han eller hun søker om beskyttelse og derfor kan få innvilgelse eller avslag på dette (UDIs definisjon).

Foto: Wikimedia Commons

Seminardag

Utstein kloster 3. september

Utstein kloster sett i lys av augustinerordenes spiritualitet. En seminardag med professor i kunsthistorie Gunnar Danbolt. Gregoriansk sang ved Schola Solensis.

Utstein Kloster er Norges eneste fullt restaurerte middelalderkloster. Klosteret ble etablert av augustinermunke, sannsynligvis i 1260-årene. Seminaret vil belyse bakgrunnen for at augustinerordenen kom til Norge, gi et innblikk i det åndelige liv som utfoldet seg innenfor klostermurene og hvilken kontakt Utstein kloster hadde med augustinere i Norge og ellers i Europa, samt fokusere på Utstein klostres arkitektur og romutsmykning. Gjennom foredrag, gregoriansk sang og tidebønn vil deltakerne få innsikt, erfaring- og ikke minst en opplevelse av det unike stedet som Utstein kloster er.

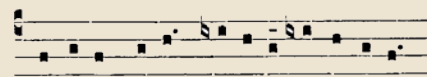
For fullt dagsprogram, se www.katolsk.no eller www.museumstavanger.no

Påmeldings- og betalingsfrist: lørdag 13. august
Deltakeravgift (inkl. bevertning): kr. 400

Påmelding til:

klosterseminarutsteinkloster16@gmail.com
Deltakeravgiften må betales til konto 3000 16 26252 og innbetalingen merkes «Klosterseminar Utstein kloster 3.9.16».

NB! Påmeldingen er først gyldig når deltakeravgiften er innbetalt. Påmeldingen er bindende, og deltakeravgiften kan ikke refunderes når den er innbetalt.

Borgny Farstad Svalastog – ridder av St. Olav

Av Kåre Hosar

Det kom gode nyheter i januar – kunstneren Borgny Farstad Svalastog var blitt utnevnt til ridder av første klasse av Den Kongelige Norske St. Olavs orden.

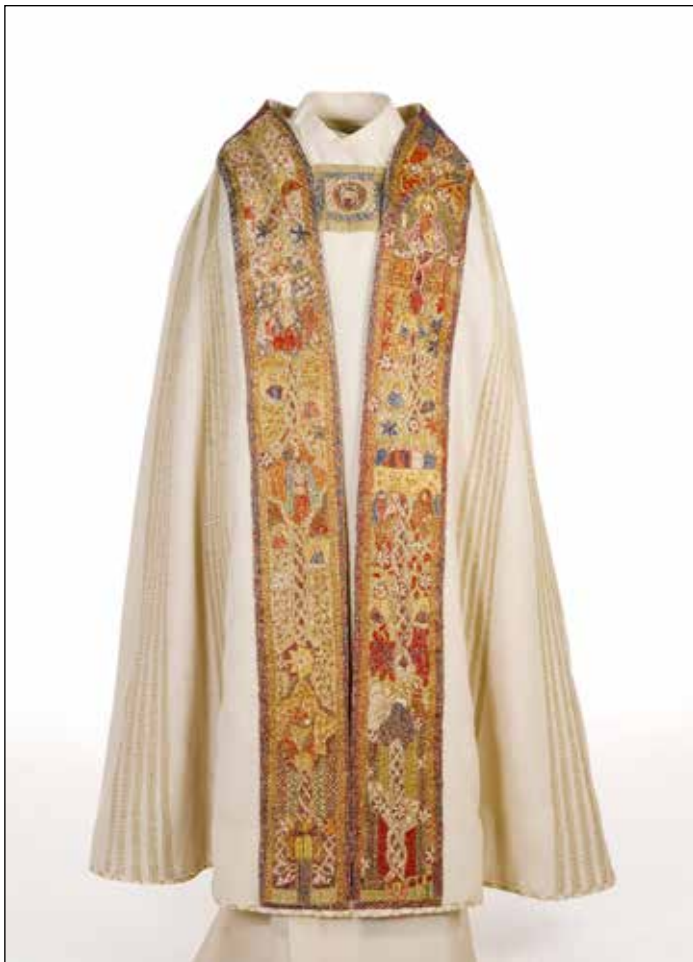

*Borgny Svalastog med sin velfortjente medalje under den høytidelige overrekkelsen.
Foto: Kirsti Hovde.*

Borgny bor på Lillehammer, og vi kjenner henne som katolikk og som kunstner. Borgny er ikke minst kjent for sin kirkelige kunst, og vi undres på om det er en sammenheng mellom det å være katolikk og det å være kirkekunstner. Hun er imidlertid klar på at det ikke finnes noe slikt som en katolsk kunstner. En kunstner er fri, selv om de arbeider innen en gammel og kjent ikonografi. Den kristne symbolbruken har imidlertid stort sett sitt utgangspunkt i Den katolske kirke. Den er en fellesarv for den vestlige kristenhet, men som katolikk har man lettere et forhold til den rike kristne ikonografien.

Den katolske kulturarv

Borgny Svalastog er, som så mange andre norske katolikker, konvertitt. Hun konverterte sammen med andre familiemedlemmer i 1989 – etter en lang periode med forberedelser. Helt fra barndommen av har bevisstheten om en katolsk kulturarv vært til stede. Det er mye folketro som lever i dag, men som har en bakgrunn i middelalderens trosoppfatning. Dette er folketro som Borgny ble kjent med både fra sin oppvekst i Romsdalen og senere i Telemark. Over hele landet finnes det Olavslegender som forteller om St. Olav, Norges nasjonalhelgen. I Telemark er det særlig et par fortellinger knyttet til St. Mikael som festet seg.

Bispekåpen for Hamar biskop. Foto: Kåre Hosar.

Det var Draumkvedet og fortellingen om Mikaelshulen, en grotte som var kirke i middelalderen, og der fortellingene fortalte om katolsk virksomhet etter reformasjonen. Dette er med på å danne grunnlaget for en oppfatning av fortiden som en kristen kulturarv, som i utgangspunktet er katolsk.

En organisk tro

Erfaring med Den katolske kirke fikk familien Svalastog mens de en periode bodde i Edinburgh. Der opplevde de menighetslivet i en katolsk menighet. De delte menighetens hverdag, om enn uten full deltagelse. De valgte sammen å stå i det fellesskapet som Den katolske kirke utgjør, et fellesskap som gir en rikdom. Hun sier at fellesskapet peker utover seg selv, ikke for å være innesluttet i Den katolske kirke, men for å kunne samhandle med andre. Denne holdningen føler hun er blitt styrket i kirken med pave Frans.

Borgny er også opptatt av den folkelige katolisismen, hvordan den har kommet til uttrykk i kunsten med

sorte madonnaer og Maria som himmeldronning.

Borgny mener at tro er organisk. Det er noe som utvikler deg. Det er ikke en barnetro som man mister, for så å få en ny. Borgny og ektemannen Sondre hadde en felles vei mot katolisismen, og oppholdet i menigheten i Edinburgh var med på å forme deres tro på Den katolske kirke som en mangfoldig institusjon.

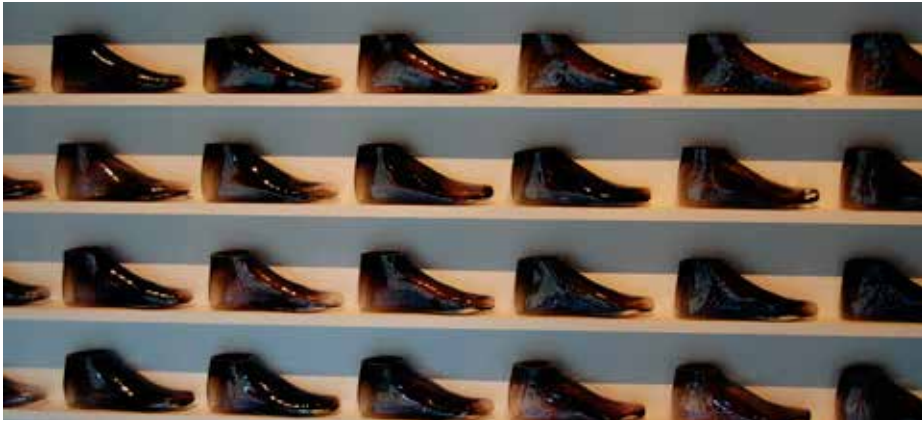
Multikunstner

Som kunstner arbeider Borgny Svalastog i flere teknikker. Hun er grafiker, med monotypier som sitt felt. Det er trykk som lages ett og ett ved at det males på trykkplaten spesielt for hvert trykk. Hun er også tekstilkunstner, med broderte tekstiler som spesialfelt. Hun broderer mye selv og har en assistent til hjelp med en del av de mer dekorative delene. I tillegg har hun laget en del installasjoner. I noen arbeider grenser hun også opp mot skulptur. Hun har deltatt på mange utstillinger og har også hatt større utstillinger i andre land. Det største var en

utstilling i 2006 ved pilegrimmuseet i Santiago de Compostela i Spania, en utstilling som også ble vist på Hamar og i Trondheim. Senere hadde hun en utstilling i Meissendomen i Tyskland.

Kirkekunst

Hennes kirkelige kunst er for det meste kunst laget til forskjellige kirker i Den norske kirke. Hun har brodert fem bispekåper og over 80 messehauger. I Den norske kirke har biskopene få verdighetstegn i forhold til i Den katolske kirke. Bispekåpen er, i tillegg til gullkorset, det viktigste tegnet. De er derfor ofte svært forseggjorte med rik dekor, i motsetning til de katolske masseproduserte korkåpene. Borgny har laget bispekåper blant annet for Hamar biskop. Men hun har også laget to kåper av samme type som bispekåper, men som ikke har denne funksjonen. Begge disse kåpene finnes her i distriktet. Det er *Måneskinns-kåpen opunder pol*, som hun laget til en utstilling på Maihaugen i forbindelse med 100-årsmarkeringen av forfatteren Bjørnstjerne Bjørnsons død, og som fra i sommer blir utstilt på

Pilegrimssko i glass. Utsnitt av kunstverk for pilegrismuseet i Santiago de Compostela i 2006. Siden er kunstverket vist både på Island, i Danmark og i Norge. Foto: Kåre Hosar.

Aulestad, og det er Mariakåpen, som ble laget på oppdrag fra Lillehammer Kunstmuseum.

Hun har laget større utsmykninger i flere kirker. I Lillehammer kirke har hun laget monotypier i koret, i tillegg til antependium på alteret og tekstfelt i kirken. I Eina kirke på Toten har hun dekorert hele taket med monotypier. I Gulset kirke i Skien har hun ansvaret for det meste av kirkens inventar, med altertavle, lysestaker, kirkesølv og kirketekstiler.

Et nytt prosjekt er i gang. Borgny har over lang tid samarbeidet med arkitektkontoret Snøhetta om en fjellkirke i Rauland. Med tema fra Draumkvedet blir kirken bygget og inventaret laget. Et slikt prosjekt er tidkrevende, og prosjektet modnes i prosessen.

Ved graven – Å Dieu. Fra Svalastogs serie av monotypier laget etter hennes manns død. Foto: Kåre Hosar.

I disse dager er Borgny aktuell i katolsk sammenheng ved å delta på en utstilling for kunstnere med katolsk bakgrunn i St. Hallvard kirke i Oslo. Der deltar hun med en serie monotypier – «Sidenfrans». Dette er en serie monotypier inspirert av Frans av Assisi, med assosiasjoner til «Siden-svans» – og oversettelsen blir Silke-Frans. Frans av Assisi var en mann som var menneske fullt og helt. Et moderne sammensatt menneske med sine forelskelser og depresjoner.

Sorg er ett av temaene som Borgny Svalastog gjentatte ganger har tatt opp. Flere ganger har hun brukt temaet likåkler i sine monotypier. Best kom sorgen til uttrykk i utstillingen Å Dieu, en serie med 30 monotypier laget etter ektemannen Sondres bortgang.

En del av Borgny Svalastogs kunst har vært oppfattet som provoserende, særlig enkelte installasjoner der hun brukte sine egne medisinesker. Borgny er imidlertid klar på at hun aldri har gjort noe provoserende i kirkekunsten, med unntak av at hun brukte et før med assosiasjoner til homoflagget i foret i bispekåpen til Agder biskop.

Borgny Farstad Svalastog er et reflektert menneske. Hun leser mye og tenker over det hun leser. Med store kunnskaper om de temaene hun tar opp, er hun klart en fortjent mottager av vår høye utmerkelse – ridderkorset av St. Olavs Orden. Vi gratulerer henne med denne hederen!

Kåre Hosar er konservator på Maihaugen, Lillehammer.

St. Olav

KATOLSK BOKHANDEL

Gaver til dåp,
1. kommunion,
ferming og bryllup.

Åpningstider:
Tirs.–Fred. 10–17
Lørd. 11–15
Sønd. 12.30–14

Akersveien 14
0177 Oslo
Tlf. 23 21 95 55

GAVER
MED
MENING

SOMMERLEIRER 2016

KATOLSKE LEIRER FOR BARN OG UNGDOM

NORGES UNGE KATOLIKKER

DATO	AKTIVITET	STED	FOR HVEM
25. JUNI - 2. JULI	BARNELEIR OSLO/ØST	MARIAHOLM	FOR BARN FRA ØSTLANDET, ALDER: 8- 11 ÅR
25. JUNI - 2. JULI	VESTLANDSLEIR	FREDTUN, KARMØY	FOR BARN FRA VESTLANDET, ALDER: 8- 14 ÅR
25. JUNI - 2. JULI	BARNELEIR MIDT OG NORD	TRIANGELHEIMEN, MERÅKER	BARN OG UNGE FRA MIDT OG NORD, ALDER: 8- 18 ÅR
25. JUNI - 1. JULI	BARNELEIR SØR	STELLA MARIS, MANDAL	FOR BARN FRA SØRLANDET, ALDER: 8- 11 ÅR
2. JULI - 9. JULI	JUNIORLEIR	MARIAHOLM	TWEENS 12- 14 ÅR FRA HELE NORGE
9. JULI - 16. JULI	UNGDOMSLEIR	MARIAHOLM	UNGDOM 15- 18 ÅR FRA HELE NORGE
17. JULI - 2. AUGUST	NUKS TUR TIL WYD KRAKOW	POLEN	UNGDOM OG UNGE VOKSNE FRA 16 ÅR

Biskoppelig 1000-årsjubileumsmesse i Sarpsborg

I år er det 1000 år siden Olav den hellige grunnla Sarpsborg. Søndag den 26. juni 2016 kl. 13.00 feirer St. Birgitta menighet friluftsgudstjeneste i St. Nikolas kirkeruin på Borgarsyssel museum i Sarpsborg. Høymessen leses til ære for byens grunnlegger Olav den hellige og i anledning byens 1000-årsjubileum.

Hovedcelebrant er biskop Bernt Eidsvig.

«Det første Olav den hellige gjorde da han kom til Borg, var å bygge en voll og et kirkested. Hva er da mer naturlig enn at vi katolikker feirer høymesse her på 'hellig' grunn? Vi vil at denne gudstjenesten skal være en kraftfull og ærverdig markering av Den katolske

kirke i vår region. Vi ønsker at så mange som mulig vil delta.»
Sogneprest Jagat Gunapala OMI og menighetsrådet ved leder Martin Freiberger

Praktisk info:

Det må presiseres ved inngangen til museet at man vil delta i gudstjenesten (ellers vil det bli avkrevd inngangspenger).

Ha med «lett» stol dersom du vil sitte (det er masse areal, men begrenset med sitteplasser). Messen leses i det fri (ta hensyn til vær og vind).

Maks avstand fra parkeringsplass, merket «P» i bykratet, er 250 m.

Hovedinngangen til Borgarsyssel museum. Foto: © Kvikk | Wikimedia Commons.

Velkommen!

Pave Frans' besøk i Mexico:

Periferien i sentrum

Av Fredrik Heiding SJ

Nest etter Brasil er Mexico det land i verden som har størst katolsk befolkning. Omkring 101 millioner (83 %) av landets ca. 122 millioner innbyggere er katolikker.

Befolkningen er mangekulturell i den forstand at det i tillegg til majoriteten, som er av blandet avstamning (spansk: *mestizos*), finnes ca. 60 innfødte folkegrupper med hvert sitt språk og kulturelle særpreg. Mange innbyggere som tilhører urbefolkningen (spansk: *indigenas*), er tospråklige, og graden av identifikasjon med den egne folkegruppen kan variere. Urbefolkningen utgjør tilsammen 15 millioner, det vil si omtrent 12 % av innbyggertallet.

Mexico er et på mange måter et kontrastenes land, ikke bare hva klimasoner og ujevn fordeling av naturressurser angår, men også når det gjelder den sosioøkonomiske situasjonen. Sett under ett har Mexico en relativt sterk økonomi, men kløften mellom rik og fattig er enorm. Av egen erfaring med landet kan jeg si at inntrykket man får, er avhengig av hvilke kretser, bydeler og miljøer man vanker i. Her finnes både miljøer som minner

om velstående europeiske forhold, og steder som krever at man er lokalkjent og forsiktig.

Laudato Si' i praksis

Under pave Frans' besøk i Mexico den 12.–17. februar ordnet arrangørene det bevisst slik at han først og fremst fikk treffe marginaliserte grupper og besøke områder med ulike sosiale problemer. Paven hadde base i Mexico City, hvor besøket også begynte med et skarpt innlegg til biskopene fulgt av en gudstjeneste i basilikaen tilegnet Vår Frue av Guadalupe, som er verdens største mariavalfartssted målt i antall besøkende. En dag besøkte paven en fattig og voldsherjet bydel i Mexico City, en annen deltok han i et stort ungdomsmøte i byen Morelia i delstaten Michoacán.

En måte å sammenfatte det omfattende og varierte programmet under pavebesøket, er å se det som en applisering av encyklikaen *Laudato Si' – lovet være du*. Mediedekningen fremhevet med rette sosiale og økonomiske spørsmål, men miljøspørsmål var egentlig også et sentralt utgangspunkt. Det merker man når man leser

kommunikene fra menneskerettsorganisasjonen Centro Frayba, som har sitt sete i den sydlige delstaten Chiapas. I to dager umiddelbart før paven ledet en gudstjeneste med cirka 10 000 troende i byen San Cristóbal de las Casas i Chiapas, var representanter fra urbefolkningen fra 17 latinamerikanske land samlet til en kongress hvis tema sier en hel del: «Latinamerikansk møte: Med encyklikaen *Laudato Si'* forsvarer vi retten til moder jord, landområder og skoger.»

Urbefolkningen gikk imot uhemmet utnyttelse av naturressurser og mot ulike uttrykk for sosial urettferdighet. Man krever frihet og rett til jord i en konflikt som går tilbake til koloniseringen på 1500-tallet. I sin preken (og i talen

Foto: El Observador Romano

til biskopene) anerkjente pave Frans urbefolkningens rettigheter og manet til støtte for folkegruppene. Men han vendte også det sosiale perspektivet: Omverdenen skal ikke bare beskytte de innfødte folkegruppene, de har også muligheten til å betrakte dem som læremestre i økologiske spørsmål. Paven siterte utvalgte deler av encyklikaen *Laudato Si'* med dens budskap om å betrakte skapningen som en gave og å forholde seg til naturen som «vårt felles hjem». Senere i sin preken understreket han: «Idag har dere mye å lære oss, dere underviser menneskeheten. Deres folkegrupper – dette har de latinamerikanske biskopene erkjent – vet hvordan man forholder seg til naturen på en harmonisk måte, den naturen som dere respekterer som 'næringskilde, felles hjem' og alter for fordeling menneskene imellom'» (fra bispekonferansens *Aparecida*-dokument).

For å forstå pave Frans' symbolske handlinger under gudstjenesten i Chiapas, må man gå minst 50 år tilbake i tid. Under gudstjenesten ble det innfødte språket nahuatl, som tales i ulike deler av landet, anerkjent som offisielt liturgisk språk. Dels uttrykker dette at mange års arbeid med de liturgiske tekstene verdsettes, dels høynes folkegruppens status. Det samme gjelder mayaspråkene tzotzil og tseltal. Ved slutten av gudstjenesten overrakte to jesuitter og deres medarbeidere paven en oversettelse av hele Bibelen til tseltal fra 2005. Det tok flere tiår under temmelig vanskelige omstendigheter å lage oversettelsen. Tross innsatser som denne er det ikke

uvanlig at medlemmer av mayafolket forlater sin folkegruppe og flytter til økonomisk mer velstående regioner i Mexico eller emigrerer til USA.

På grensen

Avslutningen av pavens besøk i Mexico var sikkert det mest utfordrende. Den nordlige byen Ciudad Juárez har lenge vært et arnested for narkotikakarteller og utbredt kriminalitet. Byen ligger rett ved grensen til USA, med «tvillingbyen» El Paso i Texas på andre siden av tollene og piggetråden. Her og langs hele den lange grensen mot USA er dessuten immigrasjon et brennende spørsmål. Besøket er signifikant. Pavens budskap til ungdommene i Morelia, Michoacán om å holde seg unna narkotika, kan ha effekt også i Ciudad Juárez. Samtidig må pavens muligheter til å påvirke situasjonen lokalt få rimelige proporsjoner. Vatikanets pressetalsmann, jesuitten Federico Lombardi, forsøkte å holde forventningene under besøket på et rimelig nivå. Han sukket under en pressebriefing i Morelia når han «for n'te gang» fikk spørsmålet om hvorfor paven ikke møtte familiene til de 43 studentene som forsvant under uklare omstendigheter for to år siden. Det er ikke tid til alt, og paven kan ikke lage en «encyklopedi over alle problemer».

Etter reaksjonene i mexicanske aviser å dømme var pave Frans' besøk til Mexico i det store og det hele svært velkomment i landet. Like populært var det dog ikke i visse kretser i USA, i alle fall ikke om man lytter til presidentkandidat Donald Trump. I et intervju hevdet han: «Paven er en svært politisk person. Jeg tror at han ikke forstår de problemene vårt land har. Og jeg tror ikke at han forstår faren med den åpne grensen vi har med Mexico. Jeg tror at Mexico fikk ham til å gjøre dette fordi Mexico vil bevare grensen akkurat som den er, ettersom de gjør en formue på det, mens vi taper.»

Økumenisk mellomlanding

Under en mellomlanding i Cubas hovedstad Havanna underveis til Mexico, møtte pave Frans den russisk-ortodokse patriark Kirill i det som er blitt betegnet som et historisk gjennombrudd. Sant nok stemmer det, men man skal huske at Vatikanet og ulike ortodokse representanter har samarbeidet på mange måter og ført dialog de siste tiårene. Forholdet mellom akkurat Den

russisk-ortodokse og Den katolske kirke har dog vært spent. Det er annerledes nå, mye takket være et møysommelig og målbevisst arbeid fra prefekten for Det pavelige råd for fremme av de kristnes enhet, kardinal Kurt Koch, og Den russisk-ortodokse kirkens «utenriksminister», metropolitt Hilarion Alfejev.

Pave Frans og patriarken av Moskva, Kirill, førte en to timers fortrolig samtale og underskrev senere ved en pressekongress et felles dokument bestående av 30 punkter om ulike spørsmål. Et viktig punkt, som også har bidratt til å føre kirkene sammen, er forfølgelsen av de kristne i land i Midtøsten og Nord-Afrika, der «våre brødre og søstre i Kristus er i ferd med å utryddes helt». I dokumentet sier man også at man vil gjenoppta gjensidige kirkelige relasjoner mellom Roma og Moskva og ha et nært samarbeid med hverandre.

Etter å ha sagt dette, er de begge bekymret over at kristne i mange land møter «økede restriksjoner mot trosfriheten» og mot å leve i samsvar med sin tro. I særdeleshet noterer paven og patriarken den langt fremskredne sekulariseringen i mange land, som skaper fremmedhet for «Gud og hans sannhet» og utgjør «en alvorlig trussel mot religionsfriheten». De er særlig urolige over at «bestemte politiske krefter, styrt av en svært aggressiv sekularistisk ideologi», forsøker å fortrenge samfunnets kristne røster «ut i ytterkanten av det offentlige liv».

Deretter nevner dokumentet uttrykkelig situasjonen i Ukraina, der fiendskapet mellom ulike kirker sies å ha bidratt til «en dyp økumenisk og humanitær krise». I stedet inviterer Frans og Kirill sine respektive troende i Ukraina til å overvinne skismaet i respekt for «eksisterende kirkerettslige normer» for å kunne leve i «fred og harmoni», slik at «det kristne broderskap» kan fremstå tydelig.

Det felles dokumentet har blitt positivt mottatt i ukrainske kirkelige kretser og anses for å være et skritt i riktig retning.

■
Fredrik Heiding er jesuittpater, underviser i teologi ved Newmaninstituttet i Uppsala. Artikkelen har stått på trykk i det svenske tidsskriftet *Signum* nr. 2/2016 og er gjengitt med tillatelse.

Portrett av den hellige Dominikus, malt av p. Marie-Alain Couturier OP i St. Dominikus kloster. Foto: Petter C. Omtvedt

Quid fient peccatores?

Hvordan skal det gå med synderne?

Av sr. Ragnhild Bjelland OP

«Hvordan skal det gå med synderne», bad den hellige Dominikus i sin utrettelige, uavbrutte og uavlatelige bønn for sjelens frelse.

I år feirer Dominikanerordenen – Ordo Praedicatorum, Forkynnerordenen – 800 år. Ordenen har helt siden sin grunnleggelse hatt forkynnelse som sitt store oppdrag, sin betydeligste misjon.

Dominikus het han, mannen som skulle bli grunnleggeren av vår Orden som også bærer hans navn. Den hellige Dominikus, ordenens grunnlegger, ble født i 1170 i en from familie på det lille stedet Caleruega i Castilla. Han startet tidlig sine teologiske studier og ble prest og kannik allerede som meget ung. Gjennom hele livet var det hans brennende kall å redde fortapte sjeler fra den evige pine.

I Spania herjet sulten, og den unge Dominikus klarte ikke se på nøden mens han selv studerte på «døde skinn», som han sa. Ikke bare var den materielle nøden stor, også på det åndelige plan var det en periode med åndelig nød og stor uro.

Hvordan skal det gå med synderne?

«Hvordan skal det gå med synderne», bønner om miskunn og barmhjertighet for synderne, kom fra Dominikus hjerte og ble selve grunnlaget for det som senere skulle bli Dominikanerordenen.

Dominikus levde i en periode med stor uro, ikke ulik vår egen tid. Kriger, sult, nød, utrygghet og mennesker på flukt. Da han var student, solgte han de verdifulle bøkene sine for å skaffe mat til de nødlidende. Han hadde stor medlidenhet med mennesker i nød. Han var preget av sin fromhet, sin dype tro og sin medfølelse – sin *compassio*. Gud hadde satt sitt avtrykk på ham, han sto frem med Guds stempel på sin panne. Menneskenes frelse var målet.

Hvordan skal det gå med synderne?

Kjetteriet i Syd-Frankrike ble en utfordring for Dominikus. Hans hjerte brant for sjelens frelse, han var og ble en omvandrende misjonær. Drevet av sitt misjonskall, av medfølelse og barmhjertighet, ble han et troens sendebud, en Guds sendemann.

Han vandret til fots på de sydfranske landeveier, drevet av sitt misjonskall. På kroene samtalte han med søkende, med opponenter og villfarne mennesker. Dominikus' kall var å føre mennesker til Gud, tilbake til Kirkens fold; hjelpe dem inn på veien mot et troens liv. Troens banner løftet han uredd og tappert i en tid med uro og religiøs forvirring.

Hvordan skal det gå med synderne?

Dominikus vandret omkring, ofte med fare for sitt liv; livet til fots på

landeveien var farlig. Alltid var han i inderlig bønn, alltid vendt mot Gud.

Kallet som drev Dominikus, hans *missio* – misjon – var en visjon og et brennende hjerte: Han ville bringe alle mennesker nærmere Gud.

Dominikus var fullstendig gudhengen, og hans hjerte brant for sjelens frelse. Han var fylt av kjærlighet til sine medmennesker, men hans bønnerop avslører dyp angst for deres fremtid om de ikke fant troen. Han vandret selv mot sitt mål, det himmelske fedreland, og ville føre også alle andre dit.

Hvordan skal det gå med synderne?

Dominikus dør i 1221.

Fra vitnesbyrdene ved hans helligkåring kan vi lese:

Han talte enten med Gud eller om Gud

Dominikus var så rettskaffen i sin ferd, så glødende i sin fromhet at det var helt klart at han var et ærens og nådens kar. Han hadde en høy grad av sinnsro, unntagen når hans medfølelse og barmhjertighet overveldet ham. Og siden glede i hjertet gjør ansiktet vennlig, viste han det indremenneskes fredsfylde ved den godhet og glede som lyste av hans ansikt.

Overalt viste han seg i ord og gjerning som en evangeliets mann. Om dagen var ingen mer omgjengelig og munter i samvær med brødrene og ledsagere. Om natten var ingen mer ivrig og utholdende til å våke og be. Han talte nesten bare med Gud, det vil si i bønn, eller om Gud, og dette la han sine brødre på hjerte.

Ofte rettet han også en spesiell bønn til Gud om at han nådig måtte gi ham en sannestekjærlighet, som virker til menneskenes frelse. For han mente at han virkelig ville bli et lem på Kristi legeme først når han satte alle krefter inn for å vinne sjeler, slik som alles Frelser Herren Jesus helt ofret seg for vår frelse. Og i samsvar med den plan Gud lenge hadde hatt, innstiftet han derfor Prekenbrødrenes orden.¹ Allerede tidlig i Ordenens historie kom de første brødre til oss i de nordiske land, dette sannsynligvis grunnet

¹ Libellus de principiis O.P.: Acta canonizationis sancti Dominici: Monumenta O.P. Mist. 16, Romae 1935, pp. 30 ss.; 146-147

Dominikus' egen visjon om å drive misjon i «Prucia» (Preussen) og i de nordlige land.

Dominikus var selv i Lund på oppdrag to ganger sammen med sin biskop Diego, så tidlig som i 1203 og 1205; den gang hørte Lund til Danmark. Han var den gang kannik i Osmå, men allerede i 1206 tok han del i grunnleggelsen av et kvinnekloster i Prouille i Syd-Frankrike.

Ordenen ble godkjent i 1216, men de første brødre startet sitt klosterliv i Toulouse allerede i 1215.

I 1219 sendte Dominikus to brødre, en svensk og en dansk, til Sigtuna.

Statue av St. Dominikus i Sigtuna kyrka.
Foto: Petter C. Omtvedt.

Dette første forsøket på en grunnleggelse skulle ikke lykkes, men to år senere, i 1221 (samme år som Dominikus dør), ble et kloster grunnlagt i Lund, hvor også jubileumsmarkeringen for Provinzen Dacia (de nordiske land) skal finne sted i mai 2016. I de neste tyve årene kom flere klostre til i Norden.

Ved reformasjonen ble alle disse klostrene forlatt og brødrene forvist, noen ble også drept.

Da det igjen kom religionsfrihet i våre land, kom Ordenen sterkt tilbake,

og nye klostergrunnleggelser så dagens lys, både kvinne- og mannsklostre.

Ordenen er fremdeles virksom i de nordiske land: i Norge, Sverige, Finland og Danmark. Den dominikanske familie – brødre, monialer, apostoliske søstre og legdominikanere – fyller mange ulike oppgaver i våre land.

Fellesprosjektet er Dominikus' egen visjon, å vinne mennesker for Kristus, slik det også er Kirkens oppgave og misjon; slik var det på Dominikus tid, slik er det fortsatt i vår tid.

I *Unitatis redintegratio*, Det andre vatikankonsils dekret om økumenikk, kan vi lese:

«Som et løftet banner for folkene vandrer da Kirken, Guds ene hjord, fortrøstningsfullt mot sitt mål, det himmelske fedreland, og formidler fredens evangelium for hele menneskeslekten.»

Vi dominikanere, ja, alle kristne, må våge å løfte troens banner, vi må våge å tone flagg i en verden som trues av sekularisering og medmenneskelig kulde. Vi må gå ut i verden –

«gå ut av kirkene og menighetene, gå ut og oppsøk menneskene der de lever, der de lider, der de håper», sier pave Frans i samtaleboken *Guds navn er barmhjertighet*.

«Gå ut og oppsøk menneskene» – det er denne visjonen vi dominikanere, kvinner som menn, søker å leve i dag, 800 år etter at den hellige Dominikus vandret omkring. Dette er vårt store misjonsoppdrag, slik det var hans.

«Gå ut og oppsøk menneskene» oppsummerer vårt dominikanske kall, vi skal komme menneskene i møte i våre daglige liv, i vårt arbeid og i våre kontakter med medmennesker.

Møtet er selve utgangspunktet, selve springbrettet.

Helt fra Ordenens første tid har vi, Dominikus' sønner og døtre, som han vandret omkring så vel som i byens gater, som på landsens veier. Der hvor menneskene befinner seg, vil vi være for å komme dem i møte.

Vi samtaler, vi underviser, vi lytter, vi forkynner og vi prøver å gi den søkende svar.

Gjennom vår bønn forsøker vi å gi noe videre til dem vi møter. Vårt forbilde, vår modell, er Kristus selv, og Dominikus, som gjennom hele sitt liv utrettelig fulgte i Kristi fotspor, et liv ble et virkelig *Imitatio Christi* (å følge Kristus).

Vår rollemodell er Dominikus, også vi skal preges av barmhjertighet og medfølelse i møte med våre medmennesker.

Contemplari et contemplata aliis tradere – «kontempler og bring videre det du har mottatt i bønningen» – er et av Ordenens deviser. Nettopp i dette skjuler sprengkraften i vårt kall seg. Vi skal be, vi skal meditere, ikke bare for oss selv og for å nære vårt eget gudsforhold, men for å kunne bringe det vi mottar, bønnens frukter, videre til andre.

Hvordan skal det gå med synderne?

Dominikus' inderlige bønn, hans rop til Gud om menneskenes frelse, er like aktuelt i dag, 800 år etter; verden har endret seg, men vi mennesker er til enhver tid de samme, som forfatteren Sigrid Undset, som selv var legdominikaner, sa: «Menneskenes hjerter forandres aldeles intet i alle dager.»

I menneskets hjerter ligger nedlagt en søken etter Gud, og vårt kall er å vise vei. Dybden i vårt dominikanske kall er å føre mennesker til Gud.

Ordenens viktigste oppgave har hele tiden vært det å forkynne, det å vise en vei i troen, en vei i selve livet for andre mennesker. Den hellige Dominikus' rop om frelse for synderne er stadig like aktuelt, på mange måter kan vår egen tid minne om tiden han levde i, også vår tid er preget av uro og religiøs forvirring.

Den norske salmedikteren Matias Orheim formulerer, mest sannsynlig uten å vite det, det dominikanske kall i en av sine salmer:

*Eg har ei teneste stor for Gud
frå dag til dag i det stille,
der kvardagskledda vert høgtidsskrud
og livsens småting så gilde.
Ja, skal eg eingong det store få,
eg må med truskap i alt det små
i Jesu fotefar lydig gå
/:og vilje det Jesus ville.:/*

Vi må, som Dominikus, vandre i Jesu fotefar, vi må ville det Jesus ville. Der har vi tjenesten vår.

*Hvordan skal det gå med synderne?
Quid fient peccatores?*

♦ Tidligere publisert i *Katolsk Orientering* – gjengitt med tillatelse.

For sjelenes frelse

Av bror Haavar Simon Nilsen OP

St. Dominikus klosterkirke i Oslo. Foto: Br. Haavar Simon Nilsen OP

I år feirar dominikanarordenen sitt 800-årsjubileum. Opninga fann stad på dominikanarane sin allehelgensdag, den 7. november 2016, og vert avslutta 21. januar 2017, på dagen då pave Honorius III signerte den andre av to buller som stadfesta ordenen i det Herrens år 1217.

Heile den dominikanske familien tek del i feiringa av ordnenen, – brørne i Sankt Dominikus, dei apostoliske systrene på Katarinahjemmet og i Bodø, våre monastiske systre på Lunden Kloster og legdominikanarane, som er i stadig vekst i Noreg. No ventar me berre på at den siste greina av dominikanarordenen, den dominikanske prestefraterniteten, skal slå rot i Noreg, slik den har funne feste elles i Skandinavia.

I fellesskap ynskjer heile den dominikanske familien å invitere til forskjellige aktivitetar gjennom året, slik at endå fleire kan ta del i jubileumsfeiringa, samstundes som me gjer det me som dominikanarar er kalla til. Vår orden har nemleg alltid lyft fram forkyninga som sitt sentrale virke, for gjennom Ordet å kunne nå sitt hovudmål: *sjelenes frelse*. Heilt sidan

vår ordensgrunnleggjar, Dominikus de Gusman, preika blant katarane i Sør-Frankrike, har ordenens motto vore *Veritas* – «Sanning». Den dominikanske røysta speglar ein søken etter sanning i teologi, kultur og heile det sosiale liv, alt ut frå ordensgreinene og kvar einskild sine karismer. Dette ynskjer me å vise fram i dette jubileumsåret, og me har eit mangfald av aktivitetar å by på, her er nokre av dei:

Jubileumsseminar. Det vert jubileumsseminar i Lund 21. mai med tittelen *Ei gåtefull sanning*. Me få høyre filmregissør Ruben Østlund i samtale med Astrid Söderbergh Widding, og foredrag med samtale av forfattar Karl Ove Knausgård. Sjå meir info på St. Dominikus kloster sine heimesider: stdominikus.katolsk.no

Haramseminaret. Sankt Dominikus kloster inviterar til Haramseminaret 9. juni på Litteraturhuset. Temaet er Sanning i møte med religions- og livssynsdialog i eit multireligiøst og -kulturelt samfunn. Det vert foredrag av både dominikanske og muslimske røyster.

Menneskerettane. Legdominikanarane planlegg fleire foredrag om dominikanske bidrag til utvikling av menneskerettane. Viktige namn som Thomas Aquinas, Bartolomé de las Casas, Francisco de Vitoria og Pierre Claverie vil verte lyfte fram.

Festmesse. På seinsommaren vert det festmesse i ruinane til dominikanarane si gamle Olavskyrkje i gamlebyen.

Folkemusikkonsert. Den 7. desember vert det folkemusikkonsert i Sankt Dominikus kyrkje, der Odd Nordstoga og fleire andre musikarar tek del. På vigilien for festen for Maria avla utan synd, vert kyrkjeromet fylt av vakre Maria-folketonar og diktlesing. Denne konserten er òg markeringa av fornyinga av kyrkja, som fann stad hausten 2015. Då fekk kyrkjeromet ny lysplan og nye målingsstrøk, og dei vakre lysekronene som Sigrid Undset i si tid skjenkte klosteret, funkklar vakkert til Guds ære.

Foredragskveldar. Venneforeininga til Sankt Dominikus kloster arrangerar også foredragskveldar gjennom vår- og haustsemesteret.

De kan lese meir om det norske og internasjonale jubileumsstoffet på den dominikanske, nordiske nettsida OPDACIA.ORG

Velkommen til mange spennande møter med den dominikanske familien i året som kjem!

På villspor i geografien

Av Bjørn Are Davidsen

Muligens er det til glede for nye lesere når den kjente engelske avis kommentatoren Simon Jenkins i *The Guardian* i mars 2016 kan fortelle at «da middelalderkirken bannlyste geografi som en forbrytelse mot Bibelen, var resultatet at det som hadde vært vitenskapenes dronning, aldri kom seg på fote igjen». Men at det er velkjent kunnskap at Kirken fryktet kunnskap så mye at arven fra antikkens ble ødelagt, gjør det ikke mer riktig.

Likevel presenteres dette fortsatt i norske lærebøker med den største selvfølgelighet. Norsk boken *Intertekst* fra 2014 for videregående skole legger lite imellom: «Sjå for deg eit samfunn der religionen ved kyrkja, påstår at han kan forklare alle samfunnsforhold og naturforhold. Folk får ikkje tru på noko som ikkje religionen først har godkjent. [...] I eit slikt samfunn finst det ingen krefter som oppfordrar vitenskapen til å komme med ny og banebrytande kunnskap, tvert imot blir ny kunnskap sett på med skepsis. [...] Dette samfunnet er mellomalderen i Europa.»

Mytene lever altså i beste velgående. Våren 2016 har ikke manglet aviskronikker om at religion er gift og kristendommen fiende av opplysning og gode verdier. Inntrykket blir ikke svekket av Nationaltheatrets stykke «Martyrer» om 15-årige Benedikte som blir en ekstrem kristenfundamentalist. Som det heter i *Dagbladet* 29. mars, tror hun «på en streng, fordømmende og straffende gud. Hennes fokus er synd, skam og helsvarte tabuer.» Riktignok innrømmes at dette er «i motsetning til kjærlighetsbudskapet som også fins i kristendommen», men inntrykket er at man må se godt etter for å finne noe slik.

For det er ikke bare i islam vi finner «ekstremisme og radikale religiøse krefter». Også i Bibelen oppfordres vi «til å drepe: hogge ned barn og skjære opp gravide kvinner», uten at *Dagbladet* eller andre oppgir ett eneste kirkesamfunn som har Det gamle testamentets klagesalmer og profetiske domstekster som etisk norm. Dermed er det naturlig at Benedikte, som ikke vil dusje etter gymtimen og ikke godtar seksualundervisning eller evolusjonsteori, må «gi biologilæreren Guds dødelige straff».

Selv om det henvises til «vår protestantiske tradisjon», er linjene klare: Kristne kirker kan være like ille som radikale islamister.

Vi kjenner det igjen fra populærvitenskapen. Og mye handler altså om geografi. Det som virkelig avslører Kirkens bakstreverske posisjon, er at man i middelalderen mente jorden var flat og forfulgte alle som mente noe annet. Antagelig bygger Simon Jenkins utsagn på Daniel Boorsteins store bestselger *The Discoverers* fra noen tiår tilbake. Han legger ikke skjul på sin indignasjon over at Kirken i middelalderen skapte «Det store avbrudd» fra ca. år 400 til 1400, som «fengslet Europa i en dogmatisk geografi». Det hele førte til et «kunnskapsmessig hukommelsestap som varte fra år 300 til minst år 1300».

Når Boorstein og resten av feltet presenterer Kirkens kunnskapsskrekke som sørgelige fakta, er tendensen tydelig. Samtidige kilder er ikke i kikkerten. I stedet oppgis polemiske bøker fra andre del av 1800-tallet, inkludert Raymond Beazleys anekdoter i *Dawn of Modern Geography*.

I realiteten avsløres imidlertid noe annet i slike bøker og avisoppslag: moderne fordommer og kunnskapsmangel. Man kan lite om kristen tro, og inntrykket fra lærebøker og overskrifter, for ikke å si Nationaltheatret, frister ikke til å lære mer.

Og det er dumt, siden så mye av vår største og mest spennende litteratur avkrefter mytene. Vi har kjent jordens form og størrelse i over 2000 år. Trengte man ytterligere bekreftelse, var det bare å se hvordan skuter langsomt sank ned bak horisonten. Middelalderens mest kjente verk, Dantes *Guddommelig komedie*, er dermed med den største selvfølge bygget opp rundt en rund jord. I *Inferno* går ferden ned til sentrum av jorden, og i *Paradiset* beveger vi oss til planetene i bane om en rund jord. Thomas Aquinas trenger ikke engang å argumentere når han i starten av *Summa Theologica* bruker det faktum at jorden er rund som et enkelt

eksempel på hvordan ulike vitenskaper som astronomi og fysikk, kan nå samme konklusjon. Hvor lite kontroversielt eller omdiskutert spørsmålet var, understrekes av at universitetet i Paris på 1300-tallet testet sine studenter bl.a. med spørsmålet «Hva er korteste veien mellom Paris og Roma?». Svaret er tunnel. Siden jorden er rund.

Vi ser dette også i Norges eldste lærebok, *Kongespeilet* fra 1200-tallet, som her er mer informert enn dagens lærebøker. I en svært så pedagogisk leksjon oppfordres man til å henge et eple opp ved et stearinlys for å vise forholdet mellom jorden og solen: «Nå skal du skjønne av dette at jordkretsen er som en ball, og den kommer ikke alle steder like nær solen. Der hvor det runde hjulet dens kommer nærmest solens vei, der blir det aller hetest.»

Myten om at man i middelalderen mente jorden var flat, stammer først og fremst fra Washington Irvings i overkant fantasifulle biografi om Columbus i 1828. Den kom likevel ikke inn i norske lærebøker før på 1900-tallet, i kjølvannet av lite informert religionskritikk. Selv om forestillingen er uten hold, ble den uten videre omfavnet av flere enn kulturradikale og lever videre i beste velgående.

Den er blitt et geografisk villspor som forsterker andre myter. Den bekrefter at middelalderen var mørk og at Kirken kriget mot vitenskap og alt som smakte av medmenneskelighet. Kun takket være opplysningstiden tok Kirken til vettet og begynte så smått å akseptere vitenskap og moderne verdier. Dermed kan og bør islam gjøre det samme.

Mens realiteten nok ikke er fullt så enkel. Vitenskapshistorikeren Edward Grant konkluderer i hans monumentale *God and reason in the Middle Ages* med at opplysningstiden knapt lar seg forestille uten den «lange tradisjonen fra middelalderen som etablerte bruken av fornuft som en av de viktigste menneskelige aktiviteter». Så er det et godt spørsmål om man kan finne eller etablere tilsvarende levedyktige tradisjoner i andre kulturer og religioner.

Uansett får vi håpe at denne type kunnskap ikke bannlyses som en forbrytelse mot lærebøker og populærvitenskap.

■ Bjørn Are Davidsen er knyttet til foreningen Skepsis og har skrevet flere bøker og artikler om myter og vandrehistorier om vitenskapshistorien og den europeiske middelalderen.

Franciscus

Kjærligheten åpner vei for ekte glede

Av Ståle Johannes Kristiansen

Fredag 8. april offentliggjorde pave Frans sin apostoliske formaning *Amoris laetitia* – «Kjærlighetens glede». Den 250 sider lange teksten er tradisjonell i form og oppbygging, og bærer samtidig pavens personlige signatur. For pave Frans er fokuset klart: Guds barmhjertighet er total og uten forbehold, derfor er det mulig for alle – uansett livssituasjon – å nå frem til den gleden i Kristus som er selve meningen med alle menneskers liv.

Hva vil paven si oss?

Amoris laetitia er dypest sett et apostolisk gjensvar på samtalen som har vokst frem i kirken de siste årene, særlig de to siste årene. Først ble alle lokalkirker i verden invitert til å sende inn synspunkter på familiens situasjon og kall i vår tid. Dette ble gjort i forkant av bispesynodene i Roma høsten 2014 og høsten 2015. Det omfattende forarbeidet ble drøftet og debattert av biskopene, også i synodale smågrupper hvor familier ble invitert inn som ressurspersoner. Biskopene la så frem resultatet for paven i den såkalte *Relatio finalis* 25. oktober. I sin lange respons skriver paven at han nå vil oppsummere den synodale prosessen – forarbeidene fra menighetene og bispekonferansene – og utdype noen viktige aspekter ved spørsmålet om familiens betydning i Kirkens liv og i samfunnet.

Tekstens første setning setter an tonen og gir formaningens tittel: «Den kjærlighetens glede som erfares i familiene, er også Kirkens glede.» Dette er en gjenklang av åpningen fra *Gaudium et spes* (Glede og fred) – konsildokumentet som gav en offensiv gjennomtenkning av Kirkens rolle i verden. Pave Frans knytter bevisst an til tonen i *Gaudium et spes*. Men nå er det «familiens apostolat» som fremheves, familien som det mest grunnleggende fellesskapet i samfunnet og i Kirken. Familien er huskirken – det fellesskapet hvor personen helt fra barndommen av formes til et liv i hengivelse til Gud og andre personer, og hvor barn og voksne trenes i å leve med den kompleksitet som kjennetegner menneskelivet.

Kjærlighetens høysang

Selv om hele formaningens er skrevet til de troende og som en utfordring til hele Kirken, henvender pave Frans seg til ulike lesere underveis. Kapittel 6 behandler pastorale utfordringer, mens kapittel 4 og 5 er særlig rettet mot ektefolk. Kapittel 4 har overskriften «Kjærligheten i ekteskapet» og er en detaljert gjennomgang av «Kjærlighetens høysang» fra 1 Kor 13: «Kjærligheten er tålmodig», «kjærligheten søker ikke sitt eget», «den håper alt, og tåler alt ...». I disse kapitlene møter vi pave Frans' pastorale geni, hans sans for hverdagens og de konkrete situasjonenes utfordringer.

Vi ser også hvor dypt forankret Frans er i Bibelens narrativ, i Evangeliet og Kirkens overlevering, og i den åndelige veiledningstradisjonen – ikke minst Ignatius av Loyola. I kapittel 2 legger Frans fundamentet for den apostoliske formaningens med en gjennomgang av bibelhistorien – en historie som tegner en rekke bilder av familier og kjærlighetsrelasjoner, en eneste lang fortelling om hengivenhet, pasjon, svik og fall, forsoning og gjenoppretting. Det er mot dette bakteppet paven gjentar sitt budskap om at Kirken alltid er en mor som tar imot sine bortkomne barn. Eller som han sier i åpningen av kapittel 8: «La oss ikke glemme at Kirkens kall ofte ligner oppgaven til et feltsykehus.»

Kapittel 8 behandler de mest omstridte teologiske og moralske spørsmålene og er derfor det kapitlet journalister og en del teologer kommer til å bruke mest tid på. Men det er kapittel 4 og 5 som utgjør den apostoliske formaningens

teologiske omdreiningspunkt. Den hengivne kjærligheten som utbroderes der – mellom de to som elsker hverandre – er alltid en gjenspeiling av den trinitariske kjærligheten mellom Faderen, Sønnen og Ånden, og av Jesu selvhengivende lidelse. Frans' sterke fokus på personens hengivelse til den andre er trinitarisk fundert (§ 11). Det perspektivet henter han frem fra den mystiske teologien og fletter det organisk inn i alle nivå i den kirkelige virkeligheten: forkynnelsen, tolkningen av kirkeretten og den pastorale veiledningen. I kapittel 6 og 7 følger viktige kapitler om hvordan dette skal implementeres i henholdsvis Kirkens ekteskapsveiledning og i barneoppdragelsen.

Hva er nytt?

Under pressekonferansen i Roma understreket kardinal Schönborn at pave Frans ikke presenterer noe nytt i dette dokumentet. En av journalistene pekte da på en passasje som må kunne ses som en innovasjon – følgende formulering fra § 301, om prestens møte med den gjengifte: «Man kan ikke lenger si at alle de som lever i en 'uregelmessig' situasjon, lever i en tilstand av dødsynd og derfor mangler den saliggjørende nåde.» Journalisten pekte på forskyvningen i forhold til spørsmålet om gjengifte i pave Johannes Paul IIs apostoliske formaning fra 1981 (*Familiaris Consorti*). Schönborn svarte rolig og klokt at hele pave Frans' formaning er båret av klassisk katolsk undervisning, men bekreftet samtidig at alle kirkelige dokumenter inneholder et moment av utvikling, med henvisning til John Henry Newman og tanken om den organiske utvikling av katolsk lære fra kirkefedrene til vår tid. Nettopp dette perspektivet er uttalt i pavens nye formaning. Han sier for eksempel i innledningen at spørsmålet om ekteskapet og familien er av en så «kompleks karakter» at det nødvendigvis krever en «pågående åpen drøfting» i Kirken.

Den nevnte spissformuleringen fra § 310 bygger først og fremst på en tanke som gjentas flere ganger i *Amoris laetitia*: Kirken fastholder ekteskapets uopløselighet og ser alltid skilsmisse som et onde, men det går alltid en vei videre, og i møte med den troende som er gjengift, må pastorene vite at den generelle regelen aldri kan *anvendes* identisk i mangfoldet av tilfeller.

Frans refererer både til St. Johannes Paul II og St. Thomas Aquinas i denne sammenheng. Og det er her den «pastorale dømmekraften» kommer inn – nøkkelbegrepet fra bispesynoden, som også er et bærende begrep i *Amoris laetitia*. Frans fastholder regelen om at gjengifte skal avstå fra eukaristiens sakrament, men i § 305 viser han til kompliserende livsomstendigheter som gjør at enkelte gjengifte personer ikke lever i en tilstand av skyld subjektivt sett, og derfor kan vokse i troen gjennom Kirkens hjelp. I fotnoten skriver paven: «I noen tilfeller kan det også inkludere den hjelp sakramentet gir (note 351).»

Kirken som Mor

Svaret på hva som er nytt i pavens formaning, avhenger av hvem som spør. Hvis man ikke kjenner noe til katolsk teologi og kirkeliv, blir det meste her nytt og revolusjonerende. Hvis man har et negativt bilde av Kirken, blir alt som er positivt og humant hos Frans, en nyhet. Men for den som vil at paven skal gjøre radikale endringer i katolsk morallære, blir det få nyheter å spore i dette skriftet. Paven selv kommenterer den oppmerksomhet bispesynodene fikk i media: «Debattene som ble ført i media, i visse tidsskrift, og selv blant Kirkens prester, spenner fra et mindre moderat ønske om forandringer uten tilstrekkelig gjennomtenkning og begrunnelse, til en holdning hvor man vil løse alt ved å anvende generelle regler eller lede alt ut fra teologiske betenkninger (§ 2)». Frans avviser frykten hos den siste gruppen for at idealet om pastoral dømmekraft skal endre Kirkens og Evangeliet lære, eller skape en dobbeltstandard. Evangeliets prinsipper kan ikke endres. Men Frans erkjenner at Evangeliets kall til hellighet bare kan fremholdes av en Kirke som er «opplyst av Jesu Kristi blikk», noe som vil si at Kirken omfavner «alle dem som på en ufullkommen måte deltar i Kirkens liv (§ 291)».

Skal man oppdage hva som er nytt hos pave Frans, må man lete et annet sted enn i moralteologiens helomvending.

Pave Frans taler under verdensfamiliedagen i Philadelphia i 2015. Foto: worldmeeting.org

Denne paven har en karisma som nok ikke er ny i et kirkehistorisk perspektiv, men som er unik i vår egen samtid – ikke bare i Kirken, men i samfunnet som helhet. Han er en leder som ser mennesket som en såret skapning, som erkjenner med hele sin person at våre sår bare finner lindring i hengivelsen til ham som bøyde seg ned for vår skyld, og som erkjenner at hengivelsen til Jesus alltid er knyttet til hengivelsen overfor alle som er nedbøyd i ånden. Og ikke minst: at det er i en slik selvforglemmelse vi finner sann glede. Kjærlighetens glede.

Det «nye» hos Frans er at han vil applisere Kirkens gamle innsikter om dette i vår tid, så Kirken overvinner motsetningen mellom hellighet og åpenhet. «Jeg forstår dem som foretrekker en mer rigid pastoral omsorg, som ikke gir rom for forvirring. Men jeg er dypt overbevist om at Jesus ønsker en Kirke som omfavner den godhet som Den Hellige Ånd sår midt i all menneskelig svakhet; Kirken som en Mor som uttrykker sin objektive lære, og samtidig 'alltid gjør det gode hun makter, selv om det medfører at skoene hennes blir skitnet til av gatens søle'» (§ 308, med henvisning til hans forrige apostoliske formaning, EG 44).

Ståle J. Kristiansen er doktor i kunsthistorie og redaktør av SEGL. Han underviser ved NLA i Bergen.

Ekteskap og pastoral omvendelse

Intervju med kardinal Christoph Schönborn OP

Antonio Spadaro SJ

Vi bringer her et lite utdrag fra et intervju som sto i jesuittenes italienske tidsskrift *La Civiltà Cattolica* like før den ordinære bispesynoden om familien i oktober 2015.

Kardinal Schönborn, som tilhører dominikanerordenen, snakker åpenhjertig både om de utfordringene ekteskap og familier møter i dagens samfunn, og om hvordan han mener Kirken bør møte disse utfordringene.

Beklager den personlige referansen her, men din egen erfaring er preget av dine foreldres skilsmisse ...

– Ja, jeg kommer fra en familie hvor foreldrene ble skilt. Min far giftet seg på nytt. Også mine besteforeldre var skilt. Jeg kjente derfor tidlig til det vi kan kalle «patch work-situasjon». Jeg vokste praktisk talt opp i en slik virkelighet, noe som er virkeligheten til så mange mennesker i dag. Men jeg har også erfart den radikale godheten som er i en familie. Til tross for alle krisene, alle de ideologiene vi må fordømme og kalle ved deres riktige navn, til tross for alt det, så forblir ekteskapet og familien den grunnleggende byggestenen i det menneskelige liv og samfunn.

Kan du fortelle meg om noen erfaringer du har hatt som prest? Er det noen bestemte situasjoner du kommer på som synes å være spesielt viktige?

– Jeg har et uforglemmelig minne fra tiden da jeg var student ved dominikanernes studiehøgskule i Paris, *Le Saulchoir*. Jeg var enda ikke prest. Under broen

som førte til brødrenes kloster i Évry, bodde et hjemløst par, såkalte *clochards*. Hun hadde vært prostituert, men jeg vet ikke hva han hadde gjort i livet. De var helt sikkert ikke gift, og de frekventerte heller ikke kirken. Men hver gang jeg gikk forbi, sa de til meg: «Gud, man hjelper hverandre med å gå i et så hardt liv.» Og når jeg så deres gjensidige ømhet, sa jeg til meg selv: «Gud, det er vakkert at disse to fattige hjelper hverandre, det er noe stort!» Gud er nærværende i denne fattigdommen, i denne ømheten. Vi må komme vekk fra det alt for trange perspektivet som kun vurderer tilgangen til sakramentene for mennesker som lever i irregulære forhold. Det egentlige spørsmålet må være: «Hvor er Gud i deres liv? Og på hvilken måte kan jeg som prest erkjenne Guds nærvær i deres liv? Og hvordan kan disse menneskene hjelpe meg til enda bedre å erkjenne Guds innvirkning i et menneskeliv?» Vi må kunne lese Guds ord *in actu* på livets linjer, og ikke bare på linjene i de store biblene våre!

Blant de ulike sakene er spørsmålet om å anerkjenne samliv mellom mennesker av samme kjønn som ekteskap. Hvordan skal vi ledsage personer med homoseksuell legning på en realistisk og evangelisk måte på troens vei?

– Man kan og man må respektere bestemmelsen om å inngå sivil partnerskap mellom personer av samme kjønn, og å finne redskaper i det sivile lovverk for å beskytte deres partnerskap og situasjon med lover som sikrer dette. Men dersom vi blir bedt om, eller dersom det kreves at Kirken må anerkjenne dette som ekteskap, da må vi si: *non possumus* – vi kan ikke. Det er ikke å diskriminere personer – å skille er ikke det samme som å diskriminere. Men dette forhindrer absolutt ikke at man kan ha stor respekt for, vennskap eller samarbeid med par som lever i

Foto: Wikimedia Commons

slike partnerskap. Og fremfor alt betyr det ikke at vi skal forakte dem. Ingen er tvunget til å akseptere Kirkens lære, men man kan ikke late som om Kirken ikke lærer slik.

Har du vært borti tilfeller hvor homofile mennesker har stilt deg spørsmål om dette?

– Ja, for eksempel kjenner jeg en homofil person som gjennom flere år levde i en rekke forhold, ikke med én bestemt person, men med en rekke ulike personer. Nå har han funnet et stabilt forhold. Det er en forbedring – om så bare på det menneskelige plan – å ikke gå fra det ene forholdet til det andre, men å kunne slå seg ned i ett forhold som ikke bare er basert på det seksuelle. De deler et liv, de deler gleder og sorger, de hjelper hverandre. Det er viktig å anerkjenne at dette mennesket har tatt et viktig skritt for sitt eget beste og for andres beste, selv om det visstnok ikke er en situasjon Kirken kan anerkjenne som et såkalt regulært forhold. Evalueringen av homoseksuelle handlinger som sådan som gale, er nødvendig, men Kirken må ikke først

se på det som skjer på soverommet, men det som skjer i spisestuen. Vi må vandre sammen med menneskene.

Til slutt, hvordan skal vi oppføre oss korrekt, det vil si evangelisk, i møte med alle disse utfordringene?

– Pave Benedikt har på en fantastisk måte vist oss i sin lære at det kristne liv ikke først og fremst er moral, men et vennskap, et møte, en person. I dette vennskapet lærer vi hvordan vi skal oppføre oss. Hvis vi sier at Jesus er vår læremester, da vil det si at vi lærer det kristne livets vei direkte fra ham. Det er ikke en katalog med abstrakte dogmer, eller en ryggsekk full av tunge stener som vi må bære, men det er en levende relasjon. I Kristi etterfølgelses liv og praksis ser vi riktigheten av og gleden i den kristne livsveien. Jesus har lovet oss at «Den Hellige Ånd, som Far skal sende i mitt navn, skal lære dere alt

– Her rører vi ved hjertet av det vi kan kalle den synodale metode. Kirkens lære er Den gode hyrdes lære. I troens liv finnes det ingen motsetning mellom «dogmatisk» og «pastoralt». Dogmene er ikke abstrakte utlegninger uten noen link til det «Ånden sier til menighetene» (Åp 2,7). Det pastorale er ikke en degradert, eller endog pragmatisk, virkeliggjøring av dogmene. Dogmene er Den gode hyrdes lære, han som i sin person virkeliggjør den sanne veien i livet. Det er en lære forkynt av en kirke som i sin vandring går i møte med alle dem som venter på Det glade budskap, en venting som av og til er skjult i deres hjerter. Kirkens pastorale omsorg er Kirkens lære om frelse *in actu*, livets ord for verden fra «Den gode lærer». Det finnes en involusjon – en tilbakegang – mellom disse to dimensjonene av Guds ord som Kirken er bærer av. Dogmene foruten det pastorale aspektet er ikke noe annet enn «en klingende bjelle»

Kirkens lære får bare mening om den står i en levende relasjon med Jesus, i vennskap med ham og i lydhørhet for Den Hellige Ånds veiledning.

og minne dere om alt det jeg har sagt dere» (Joh 14,26). Kirkens lære får bare mening om den står i en levende relasjon med Jesus, i vennskap med ham og i lydhørhet for Den Hellige Ånds veiledning. Her er styrken i pave Frans' handlinger. Jeg tror han virkelig lever jesuittenes og den hellige Ignatius' karisme, nemlig det å være åpen for Den Hellige Ånds bevegelser. Det er også den hellige Thomas Aquinas' klassiske lære om den nye lov, Kristi lov, at det ikke er en ytre lov, men Den Hellige Ånds verk i menneskenes hjerter. Vi trenger selvfølgelig også en ytre lære, men for at denne skal bli til levende virkelighet, er det nødvendig at den tar veien gjennom hjertet. Når vi ser eksempel på et levende kristent ekteskap, kan vi erkjenne ekteskapets betydning. Det er når vi ser Mor Teresa i aksjon, i hennes handlinger, at vi kan forstå hva det vil si å elske det fattige. Det er livet som lærer oss dogmene, mer enn dogmene som lærer oss livet.

Under synoden var vi vitne til debatter og spenninger om forsoningen mellom dogme og barmhjertighet, mellom dogme og pastoral omsorg. Hvordan kan vi forene disse to dimensjonene?

(1 Kor 13,1). Det pastorale foruten dogmene er bare «det som mennesker vil» (Matt 16,23). Dogmene er først og fremst godt nytt: «For så høyt har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv» (Joh 3,16). Dette er forkynnelsen av troens grunnleggende sannhet: Gud viste oss barmhjertighet. Og alt det Kirken lærer, dreier seg om dette budskapet, som deretter lar seg oversette i utfyllende dogmer, i et dogmatisk og moralsk hierarki av sannhet. Vi må alltid vende tilbake til *kerygma*, til det som er det grunnleggende og som gir mening til hele vårt system av dogmer, i særdeleshet morallæren.

www.

Mer på katolsk.no

Oversatt til norsk for St. Olav fra en lengre artikkel i La Civiltà Cattolica, nr. 3966, 26. september 2015. Gjengitt med tillatelse. Intervjuet kan leses i sin helhet på norsk på katolsk.no.

Retrett på Iona

20.-27. AUGUST

Ønsker du et møte med deg selv, med Gud og med naturen?

Vil du bli bedre kjent med den keltiske kristne tradisjonen?

Bli med p. Haavar Simon Nilsen på retrett til Iona på vestkysten av Skottland!

Bosted: Bishop's house, like ved Iona Abbey.

Tidsrom: 20.-27. august: Dette gjelder selve oppholdet, med ankomst lørdag ettermiddag og avreise uken etter, lørdag morgen den 27. august. Man må påregne ett reisedøgn hver vei.

Pris pr. person eksklusiv reise: 9000,- for enkeltrom*, 7.500,- for dobbeltrom/dele rom*. Dette innbefatter full pensjon fra lørdag 20. til lørdag morgen 27. august.

* Prisene vil kunne stige som følge av endring i kronekursen.

Les mer om retretten på haavarsimon.wordpress.com

For påmelding eller spørsmål, kontakt p. Haavar: haavar.simon@gmail.com tlf.: 958 73 504

Munkeby: første etappe på veien mot klosterbygg

I februar kunne vi lese følgende gode nyhet på Munkeby Mariaklosters blogg:

I flere måneder har vi forberedt oppføringen av en ny bygning. Dette har skjedd med hjelp av vår gode venn arkitekten Hugues Mangenot, som også var ansvarlig for huset vi holder til i nå. Det nye anlegget skal stå seksti meter fra vårt nåværende hus, på tomten til det nye klosteret.

Det dreier seg om et bygningskompleks på 520 kvadratmeter med to plan: I første etasje kommer ysteriet – og tekniske rom for installering av jordvarme, som skal betjene bygningen vi bruker nå (fremtidens gjestehus), ysteriet og det kommende klosteret. I etasjen over planlegger vi tre rom for overnatting, et lite kjøkken, et bibliotek og et stort forsamlingsrom. Dette vil gjøre det mulig for oss ta imot både dem som vil leve en tid nær kommuniteten, og grupper på gjennomreise. Senere vil dette første bygget bli supplert med klosterets vestfløy og kirke.

Til forberedelsene og de påfølgende arbeidene har vi engasjert et konsulentfirma og en norsk arkitekt. De tekniske analysene blir allerede ivaretatt, og arbeidene på bakken skal begynne nå i mai. Hvis alt går som planlagt, vil bygget stå ferdig ved slutten av året.

Byggekostnadene er beregnet til 2 millioner euro for denne første etappen. Dette kan vi dekke med hjelp fra Bonifatiuswerk i Den katolske kirke i Tyskland og Innovasjon Norge, men først og fremst takket være regelmessig støtte fra givere som har vært trofaste fra starten av vårt klosterprosjekt. Dette gir oss en kjærkommen anledning til å takke dem enda en gang.

• <https://munkebymariaklosterno.wordpress.com/St.Olav>

Vårens kateketseminar

Lørdag 2. april var det duket for kateketseminar i Mariagården, arrangert av Pastoralavdelingen i Oslo katolske bispedømme. Kateketer fra fjern og nær hadde funnet veien til Oslo

og Akersveien denne gråværsdagen, skjønt enkelte menigheter var representert med litt flere deltagere enn andre. Første innleder var sr. Natanaela Hess fra Elisabethsøstrenes kongregasjon. Hun holdt et foredrag om Barmhjertighetens år, som er utrop av pavens, samt om barmhjertigheten som dyd og hvordan vi som kristne kan leve denne. Andre innleder var sr. Katarina Pajchel fra dominikanerinnene, som presenterte pavens nylig utgitte miljøensykliska *Laudato Si`* fra et perspektiv i krysningspunktet mellom den katolske sosiallæren og realfag, under tittlen «Omsorg for jordkloden».

Etter foredragene fulgte to økter med *kateketverksted* med praktiske øvelser i tilknytning til foredragstemaene. Sr. Natanaela og noviser fra Elisabethhjemmet holdt fire ulike grupper med dans, dramatiseringer og sang. Deltagerne kunne selv velge hvilken gruppe de ville være på, og stemningen sto i taket da dansegruppa entret podiet og presenterte sitt bidrag.

Pastoralavdelingens Maria Fongen har laget to sett med miljøvernopplegg for barn og ungdommer til bruk i menighetene. Disse gir ideer og eksempler til hvordan vi kan jobbe videre med pavens *Laudato Si`* i praksis ute i menighetene. På kateketseminaret fikk vi til slutt en liten smakebit fra oppleggene, da deltagerne skulle lage en liten «sommerfuglrestaurant» til å ha ute i solveggen ved hjelp av et pappbeger, torvbriketter, vann og blomsterfrø.

Laudato Si`-oppleggene er til fri bruk i Kirken og vil snarlig bli sendt ut via e-post til alle menigheter. Både kateketer og barne- og ungdomsarbeidere kan ha nytte av dem.

• Camilla Cselenyi

Livsvernseminaret 2016

Pastoralavdelingen markerte Herrens bebudelse – Livets dag, som i år falt på den 4. april – med å arrangere et

heldags åpent livsvernseminar. Fire innledere ga oss innsiktsfulle og informative foredrag om hvordan retten til liv angripes både åpenlyst og subtilt i helsevesen, lovverk og holdninger i dagens samfunn; samtidig pekte de på måter vi som troende kristne kan stå opp på for livsretten og menneskets umistelige verdi.

Professor og barnelege Vegard Bruun Wyller, medlem i Nordisk forening for katolske leger, beskrev etiske utfordringer helsearbeidere møter ved livets begynnelse, slutt og i prioriteringen av pasienter. Wyller påviste at det fra et biologisk ståsted ikke er noe kvalitativt annerledes i de forskjellige stadier av embryoets/fosterets utvikling som tilsier når det er en person. Det er altså Kirken som står på fornuftens og vitenskapens side når det gjelder å forsvare retten til liv fra unnfangelse til naturlig død. Wyller forklarte hvordan menneskeverdet utfordres av holdninger som har sin rot i et individualistisk og liberalistisk menneskesyn, der toleransen for at alt er lov blir så absolutt at den blir totalitær: Det blir ulovlig å uttrykke etiske motforestillinger mot individuelle rettigheter. Han tok også opp samvittighetsfrihet; en samvittighetsfrihet som er helt grunnleggende for å beskytte vårt demokrati.

Helene Pederstad Øien fra organisasjonen Menneskeverd ga oss en livlig innføring i Menneskeverds nye undervisningsmateriale for konfirmanter og ungdom for øvrig. Oppleggets mål er å øke de unges bevissthet rundt etiske spørsmål og menneskeverdet. Ressursene kan lastes ned gratis fra organisasjonens nettside (www.menneskeverd.no) og gir en fremstilling av menneskelivet fra unnfangelse til naturlig død som vi katolikker for fordel kunne bruke i egen sammenheng. Det er lagt stor vekt på å legge frem stoffet slik at unge kjenner seg igjen, i et enkelt språk, og med spørsmål som åpner for dialog og refleksjon.

Helena D'Arcy fra Stockholms stifts livsvernbevegelse Respekt foredro om åpenhet for at liv skal skje til enhver pris: De nye mulighetene bioteknologien gir oss, har ført til en rekke medisinske prosedyrer innen fosterdiagnostikk og assistert befruktning som ikke ivaretar embryoets menneskeverd. Fruktbarheten er skilt helt fra seksualiteten, og vi har fått en fertilitetsindustri som tjener enorme summer på bekostning av både kvinner og barnet i morslivet. D'Arcy fokuserte på hvordan vi

kan delta i den offentlige debatt uten å virke menneskefiendtlige eller ubarmhjertige, og hvilket språk og argumenter vi kan bruke i den etiske debatten. En fremgangsmåte for kristne er å søke nye allianser hvor vi kan dele menneskesyn i enkeltpørsmål, f.eks. med humanetikere eller politiske partier vi vanligvis ikke har så mye til felles med.

P. Hallvard Hole OFM ga oss en innføring i åndelig adopsjon av ufødte i livsfare. Dette er en forbønn man forplikter seg til å be daglig i ni måneder for et barn i livsfare kun Gud kjenner identiteten til. Åndelig adopsjon skjer gjennom å avgi et løfte til Jomfru Maria, be et mysterium av rosenkransen daglig og en bønn til Jesus Kristus for barnets foreldre.

♦ Maria Elizabeth Fongen/St. Olav

Kirkeplaner i Finnmark

Skisse Alta. Menighets-huset er tenkt som et annet byggetrinn.

St. Mikael menighet omfatter hele Finnmark fylke, 48 618 km². Utenom kirken i Hammerfest er det i dag kapeller i tilknytning til presteboliger i Alta og i Bjørnevatn, nær Kirkenes, og menighetens tre prester bor samme steder.

I Alta kjøpte stiftet i 2000 et bolighus med tomt, nær Altagård, der Nordpolmisjonen hadde sitt tilhold. På tomten for bolighuset lå den katolske kirkegården fra Nordpolmisjonens tid – helt nedgrodd og uten gravstøtter, men med fem-seks forhøyninger i terrenget. Daværende sogneprest (nå pensjonert sogneprest, men kapellan samme sted) p. Wojciech Egiert spadde den frem, og foran står en statue av St. Josef. Rundt det hele ble det bygget en kirkegårds-mur med altaskifer.

Alta har i de senere år vokst kraftig og har blitt den klart største byen i Finnmark (over 20 000 innbyggere) og et senter for den vestlige delen av fylket. Ønsket om kirke ledet til at det for et par år siden ble inngått avtale med en polsk arkitekt, Pawel Wlad

Kowalski, om tegning av kirke med menighetslokale i kjelleren. Kirken ble byggemeldt i juni i fjor.

Kommunen hadde mange innsigelser til forslagene, bl.a. ville de ha altaskifer på taket, ikke kobber som det var søkt om, og de tillot ikke kjeller. Begge avvisningene fulgte av retningslinjer i foreliggende planer for området. P. Egiert ønsket kobber og ville at kommunens vedtak ble påklaget. Det ble gjort selv om ingen hadde tro på at kommunen skulle gi seg. Administrasjonen fastholdt sitt vedtak, med da saken kom til politikerne, sa de seg enige med p. Egiert, og kobber blir det.

Ved forskjellige tiltak mot risiko for flom hadde man kunnet opprettholde ønsket om menighetssal i kjelleren. I stedet ble det valgt å legge et menighetshus over bakken; siktemålet er å ta det som byggetrinn to på et senere tidspunkt. Arkitekt Kowalski korrigerer nå tegningene for kirken, og vi håper å kunne byggemelde på ny i år, og om mulig også å bygge i år.

Mens Alta er senter i vest, i konkurranse med Hammerfest, er de to viktigste byene i Øst-Finnmark Vadsø og Kirkenes. Kapellet i Bjørnevatn ligger i utkanten av Øst-Finnmark. Fylkesmannen og fylkesadministrasjonen har sete i Vadsø, og med sin sentrale beliggenhet i forhold til ønsket om at en prest skal kunne klare å holde messer i hele Øst-Finnmark, utpeker byen seg som kirkelig senter for denne delen av fylket. I dag er det utenom Bjørnevatn faste messesteder i Vadsø, Båtsfjord og Varangerbotn.

Presteboligen i Bjørnevatn ligger ikke bare i utkanten, men er også lite egnet som prestebolig. Stiftet har derfor kjøpt en enebolig i Vadsø, Inspektør Hansens gt. 18. Videre er det på utkikk etter tomt for kirke og menighetshus, og mulighetene for å finne noe som egner seg, synes gode.

♦ Melding fra Tromsø stift

NUKs tur til Verdensungdomsdagene i Krakow

NUK arrangerer igjen en pilegrimstur til Verdensungdomsdagene! På invitasjon fra pave Frans reiser 124 deltagere (geleidet av 29 ledere, fem prester, fire søstre, en postulant og seminarister) til Krakow. Pilegrimsreisen begynner med oppmøte den 18. juli og retur 2. august. I tillegg til NUK sin gruppe, reiser det et par mindre grupper fra Norge, blant

annet en Vietnamesisk gruppe ledet av pater Bjørn Thao i Bergen. Vi har også gleden av å ha med oss biskop Eidsvig for deler av turen. Det åndelige fokuset for årets Verdensungdomsdager er Bergprekenen, med et spesielt fokus på «Salige er de barmhjertige, for de skal få barmhjertighet». Dette passer godt i Barmhjertighetens år! Vi har med oss deltagere fra hele Norges land, fra Tromsø i nord til Kristiansand i sør. Det er til og med et par deltagere som bor i utlandet som reiser til Norge for å reise med oss til Polen. Årets Verdensungdomsdager er også sterkt preget av den hellige Johannes Paul II, som startet Verdensungdomsdagene i 1985: I år feirer vi Verdensungdomsdagene i byen hvor han tilbrakte store deler av livet sitt som biskop. Vi venter med spenning på hva som kan skje i Krakow i sommer!

♦ Stephen Trotter, for ledergruppen

Jessheim: Velkommen til kirkeinnvielse

Foto: St. Gudmund menighet

Rett etter at forrige St. Olav gikk i trykken, kom nyheten om at det foreløpige navnet til kirken og menigheten på Jessheim ikke lenger er foreløpig, men endelig fastsatt. Den nye St. Gudmund kirke blir innviet av biskop Bernt Eidsvig den 4. juni kl. 12.00.

Vi gratulerer!

Pave Frans er verdens mest populære leder

Pave Frans er verdens mest populære leder, ifølge en undersøkelse foretatt av WIN-Gallup International. Det er katolikker og jøder som i størst grad verdsetter paven, men sågar halvparten av de spurte protestanter og majoriteten

av ateistene og agnostikerne setter ham høyt.

Pave Frans har aller høyest popularitet på Filippinene og lavest i Tunisia, Tyrkia og Algerie. De fleste innbyggerne i Aserbajdsjan sier at de vet lite om paven.

Leder for WIN-Gallup International forteller at undersøkelsen viser at pave Frans har et godt renommé blant en stor del av verdens innbyggere, på tvers av religiøse skiller.

♦ Kilde: Vatikanradioens skandinaviske avdeling

Pave Frans besøker Sverige

© Leonardo Velazquez / Wikimedia Commons

Den 31. oktober 2016 besøker pave Frans Lund i Sverige. Det historiske besøket finner sted i anledning av at katolikker og protestanter sammen minnes at det er 500 år siden reformasjonen. Dette er det første pavebesøket i Sverige siden Johannes Paul IIs reise i Norden i 1989.

– Jeg er svært glad for at paven kommer til Lund og at Den katolske kirke sammen med Det lutherske verdensforbund innbyr til dette eksepsjonelle møtet. Det er et fremsteg i kirkens arbeid. I en tid med store globale utfordringer har vi et felles oppdrag å forkynne evangeliet i ord og handling, sier erkebiskop Antje Jackelén fra Svenska Kyrkan.

Møtet i Lund springer ut av en flere tiår lang dialogprosess. En milepæl i denne prosessen er dokumentet «Fra konflikt til fellesskap» fra 2013. Der uttrykker lutheranere og katolikker sorg og anger over den smerte man har tilført hverandre, men også takknemlighet over de teologiske innsikter som begge parter har bidratt med. Samtidig

betones det felles ansvar for å forkynne den kristne tro, ikke minst gjennom arbeidet for rettferdighet og fred.

Det er i denne ånd at ledere fra Den katolske kirke og Det lutherske verdensforbund møtes i Lund i høst for sammen å for første gang markere reformasjonen. Under møtet skal det holdes et symposium og en gudstjeneste med liturgi særskilt laget for denne anledning.

– Jeg er glad for at dette viktige økumeniske møtet finner sted nettopp i Lund. En gang var Lund et katolsk sentrum i Nord-Europa, og akkurat nå er den økumeniske situasjonen i vår del av verden unik og interessant. Jeg håper at dette møtet får oss til å se fremover, slik at vi sammen kan vitne om Jesus Kristus og hans evangelium i vårt sekulariserte miljø, sier biskop Anders Arborelius av Stockholm.

Til møtet kommer foruten pave Frans blant andre kardinal Kurt Koch, Vatikanets ansvarlige for økumenikk, Martin Junge, generalsekretær for Det lutherske verdensforbund og biskop Munib Younan, ordfører i Det lutherske verdensforbund.

At nettopp Lund ble valgt, har flere årsaker: Det var her Det lutherske verdensforbund ble grunnlagt i 1947, og forbundet feirer altså 70-årsjubileum i 2017. Lund ligger også i «det lutherske Skandinavia», som på mange vis er preget av reformasjonen.

Datoen den 31. oktober er reformasjonsdagen: Ifølge tradisjonen spikret Martin Luther opp sine 95 teser på porten til Slottskirken i Wittenberg denne dag år 1517. Møtet i Lund knytter dermed an til 500-årsminnet for reformasjonen, som kommer til å markeres stort i lutherske kirker verden over i hele 2017. Møtet markerer også at det i 2017 er 50 år siden den økumeniske dialogen mellom lutheranere og katolikker startet.

Innbydere til møtet er Det lutherske verdensforbund og Vatikanet. Det lutherske verdensforbund samler 72 millioner lutheranere fra 144 kirker, og Den katolske kirke har over 1,2 milliarder medlemmer verden over. Vertskap for møtet er Svenska Kyrkan i nært samarbeid med Den katolske kirke i Sverige og Sveriges kristne råd.

For mer informasjon om pavebesøket, se www.katolskakyrkan.se/pavens-besok.

♦ Kilde: Stockholm katolske stift

Pavens barmhjertighetsfredager

I hele Barmhjertighetens år vil pave Frans en fredag hver måned gjøre en spesiell barmhjertighetsgjerning. I desember besøkte paven et herberge for hjemløse ved jernbanestasjonen Termini i Roma og åpnet en hellig dør der. En fredag i januar dro han til et sted i utkanten av Roma, først til et aldershjem, og så til et pleiehjem der seks personer i vegetativ tilstand lever med sine familier. Disse besøkene ble ikke annonsert på forhånd; paven dro stille avsted sammen med erkebiskop Rino Fisichella (presidenten for Det pavelige råd for nyevangelisering). Også i februar dro paven og erkebiskopen på et overraskelsesbesøk sammen. Det var til San Carlo-fellesskapet nær Castelgandolfo utenfor Roma. Her får mennesker som sliter med sosial utestengning, og da spesielt rusmiddelmissbrukere, hjelp.

♦ Kilde: Vatikanradioens skandinaviske avdeling

Mor Teresa helligkåres

© Manfred Ferial / Wikimedia Commons

I et konsistorium tirsdag den 15. mars gav pave Frans sin godkjennelse til helligkåringen av fem salige, deriblant Mor Teresa av Calcutta (Kolkata).

Helligkåringen finner sted i Roma den 4. september, en dag man forventer vil bli et høydepunkt i Barmhjertighetsåret. Hundrevis av medlemmer av hennes orden Missionaries of Charity (*Congregatio Missionariorum a Caritate* – MC) ventes til Roma for helligkåringen.

Den verdensberømte lille nonnen ble født som Gonxha Agnes Bojaxhiu i Skopje i Makedonia (alb: Shkup; tyrk: Üsküp), som da fortsatt tilhørte det osmanske riket, men som i 1913 tilfalt Serbia. Fra 1918 var området en del av den nyopprettede staten Jugoslavia, og i 1991 løsrev Makedonia seg fra Rest-Jugoslavia og ble en selvstendig stat. Men familien var av albansk opprinnelse, foreldrene hadde flyttet til Skopje fra Shkodrë før Gonxha ble født, og Mor Teresa regnet seg alltid som albaner.

Mor Teresa arbeidet blant «de fattigste av de fattige» og grunnla i 1950

den nye kongregasjonen «Nestekjærlighetens misjonærer», offisielt etablert i erkebispedømmet Calcutta. I tillegg til de tre løftene om fattigdom, kyskhed og lydighet la de til et fjerde løfte om å «gi gratis tjeneste til de fattigste av de fattige».

Da hun ble tildelt Nobels fredspris i 1979, uttrykte Mor Teresa ordenens misjon slik: «Å vise omsorg for de sultne, de nakne, de hjemløse, de vanføre, de blinde, de spedalske, alle dem som ikke føler at de er ønsket, elsket eller tatt seg av i samfunnet, mennesker som har blitt en byrde for samfunnet og blir skydd av alle.»

• Kilde: KI-Katolsk Informasjonstjeneste (Oslo) | PEO | St. Olav

Fire Mor Teresa-søstre myrdet i Jemen

I midten av mars måned ble fire Missionaries of Charity-søstre myrdet i Jemen: søstrene Mary Anselm, Reginete, Judith og Marguerite. Bevæpnede menn trengte seg inn på aldershjemmet hvor de tjente – et senter som skal være det eneste kristne nærværet i regionen – og drepte både søstrene og elleve eller tolv andre personer. En femte søster, sr. Sally, greide å gjemme seg og overlevde. Den salesianske presten Tom Uzhunnalil ble kidnappet. Det er fortsatt uvisst hva som har skjedd med ham.

I et brev til sine medsøstre i Roma skrev søstrene blant annet følgende for ni måneder siden:

«Når det er et kraftig bombardement, kneler vi ned foran det utstilte hellige Sakramentet og bønnfaller den barmhjertige Jesus om å beskytte oss og våre fattige og om å gi fred til dette landet. Vi slutter aldri å banke på Guds hjerte; vi stoler på at alt dette vil få en ende. Krigen fortsetter, og vi prøver å beregne hvor mye mat vi har, og vi spør oss om det rekker til i dag. Bombingen fortsetter, det skytes fra alle kanter og vi har bare nok mel til akkurat i dag. Hvordan skal vi fø våre fattige i morgen? Selv når det er et sterkt bombardement, løper vi fem kjærlig tillitsfulle og i fullstendig hengivelse mot mottakshuset.»

«Vi søker tilflukt under trærne noen ganger; vi tenker at det er Guds hånd som beskytter oss. Og så løper vi igjen fort avsted til våre fattige som rolig venter på oss. De er veldig gamle, noen er blinde, andre er fysisk eller psykisk funksjonshemmede. Vi setter straks i gang med å gjøre rent, vaske og lage mat med mel fra de siste melsekkene og med olje fra de siste flaskene, akkurat som i fortellingen om Elia og enken (jf. 1 Kong 17).»

Søstrene avsluttet brevet slik: «Gud vil ikke være mindre gavmild så lenge vi er med Ham og hans fattige. Når det er et kraftig bombardement, gjemmer vi oss under trappa, alle fem, alltid sammen. Sammen lever vi, sammen dør vi med Jesus, Maria og vår Mor.»

• Kilde: Vatikanradioens skandinaviske avdeling

Sverige får ny helgen

I et konsistorium den 15. mars ga pave Frans sin godkjennelse til helligkåring av den salige Mor M. Elisabeth

Hesselblad (1870-1957) fra Sverige. Hesselblad var grunnlegger av en ny ordensgren av den hellige Birgittas orden, som ble godkjent i 1942 av den ærverdige pave Pius XII (1939-58) som «en levende gren av Birgittas gamle orden» med tillatelse til å bære det gamle navnet Vår Frelsers Orden (*Ordo Sanctissimi Salvatoris* – OSsS).

Hun var en konvertitt fra lutheranismen og viet sin nye orden til å arbeide og be for de skandinaviske kristnes enhet med Kirken. Mor Elisabeth ba hver dag til sin død for at svenskene skulle konvertere og komme tilbake til Moderkirken, for hun mente at enheten bare finnes innenfor Den katolske kirke. Hun vil bli den første svenske helgen på mer enn 600 år.

Elisabeth Hesselblad vil bli helligkåret søndag den 5. juni 2016 sammen med den salige Stanislas Papczynski (pl: Stanisław) (1631–1701), grunnlegger av kongregasjonen «Marianske klerikere av Den helligste Jomfru Marias uplettede Unnfangelse» (*Congregatio Clericorum Marianorum sub titulo Immaculatae Conceptionis Beatissimae Virginis Mariae* – MIC).

• Kilde: KI-Katolsk Informasjonstjeneste (Oslo) | PEO

Fra biskop Berislav Grgic' kalender*

28.4	Møte i finansrådet
30.4	Ferming i Kristi Konge kirke, Narvik
1.5	Ferming i St. Sunniva menighet, Harstad
5.5	Ferming i St. Eysteins kirke, Bodø
15.5	Ferming i Vår Frue kirke, Tromsø
22.5	Ferming i Den HL Ånds menighet, Mo i Rana
28.5	Ferming i St. Josef kapell, Alta
29.5	Ferming i St. Mikael kirke, Hammerfest
5.6	Ferming i Den HL Families kirke, Storfjord
14.6	Møte i finansrådet

Fra biskop Bernt Eidsvigs kalender*

30.4	Ferming i Mariakirken menighet, Askim
1.5	Ferming i St. Laurentius menighet, Drammen
5.5	Ferming i St. Frans menighet, Larvik
7.5	Ferming i St. Svithun menighet, Stavanger
8.5	Ferming i St. Josef menighet, Haugesund
13.5	Messe i St. Hallvard kirke, Oslo, i anledning avslutningen av menighetens 125-årsjubileum og markeringen av 50-årsjubiléet for kirkeinnvielsen
14.5	Ferming i St. Olav menighet, Oslo
15.5	Ferming i St. Olav menighet, Trondhjem
16.5	Ferming i Vår Frue menighet, Ålesund
18.5	Møte med Katolsk-luthersk samtalegruppe
19.5	Møte med Konsultorkollegiet (OKB)
21.-22.5	Ferming i St. Paul menighet, Bergen
24.5	Kirkeledermøte
26.5	Representantskapsmøte i Bibelselskapet
27.5	Møte med Pastoralrådets arbeidsutvalg
28.5	Ferming i St. Johannes menighet, Oslo
29.5	Ferming i Vår Frue menighet, Porsgrunn
4.6	Kirkeinnvielse av St. Gudmund kirke, Jessheim
5.6	Ferming i St. Torfinn menighet, Hamar
8.6	Møte med Presterådet (OKB)
11.6	Ferming i St. Torfinn menighet, Levanger
12.6	Ferming i St. Eystein menighet, Kristiansund
19.6	Høymesse i Bredtvet kirke, St. Johannes menighet, Oslo

Åjour per 1. april

YOU CAT

ungdomsbønnebok

Den perfekte gaven til konfirmanten!

198,-

Kjøp den i dag på www.stolavbok.no

Hva er det med avlat?

Av Ewa Siarkiewicz-Bivand
– St. Paul menighet i Bergen

Da jeg vokste opp, i Polen på 50-tallet, forbandt i alle fall vi barna ordet 'avlat' med *festivitas*.

Menigheten feiret sin skytshelgen, den hellige Josef, 19. mars. I den forbindelse hørte vi om avlat i kirken, men alle visste også at festen medførte et slags marked på plassen utenfor, med boder hvor man kunne kjøpe ballonger, fargerike vindmøller, yo-yoer, falske gullringer og selvfølgelig godteri, tross fastetiden. Dette var en folkefest, familiefest og menighetsfest.

I kirken var det dager med flere messer og lange køer foran skriftestolene; prestene som overlevde konsentrasjonsleiren i Dachau (hvor mange polske prester satt under krigen), kom hvert år for å takke den hellige Josef; blant dem onkel Zenon og vennene hans. Slik var det også en høytid hjemme. Barna fikk lov å sitte ved bordet og lytte til historier som prestene fortalte.

Til kirken strømmet folk fra landsbyene omkring, og siden det ikke var nok plass inne, sto folkemengden utenfor og sang høyt «Vi ønsker Gud, vi er Hans undersåtter», mens de kommunistiske myndighetene i byen, i håp om å overdøve sangen, hvert år stilte med en traktor og en gravemaskin som bråkte noe forferdelig.

Det var dette som var «*odpust*», altså avlat. I kirken hadde vi hørt at man kan få fullstendig eller delvis avlat på så og så mange dager i skjærsilden, men dette var noe for de voksne og fromme. Vi barna torde ikke en gang å tenke på det. Å være i den helliggjørende nådes stand var noe så stort at det var utenkelig. Samtidig virket tanken om at Gud fører et detaljert regnskap over alle dager i skjærsilden, litt absurd, men også ganske skremmende. Likevel var selve begrepet noe vi vokste opp med, og tanken på sjelene i skjærsilden, de avdøde som er en del av vårt kirkesamfunn og som trenger vår bønn, var alltid til stede. Det var naturlig og normalt at man kunne få avlat et par ganger i året, hvis man virkelig satset på det. Muligheten var der og var akseptert. Det var en del av det å være katolikk. Og det var ikke nødvendig å snakke særlig mye om det. Heller ikke i 1967 da pave Paul VI offentliggjorde *Indulgentiarum doctrina*, og avlat ble forstått på nytt og fikk tettere sammenheng med botens sakrament, med etterfølgelsen av Kristus og med barmhjertighet.

Da jeg kom til Norge for mer enn tretti år siden, oppdaget jeg etter hvert at det var noe rart med ordet avlat. Det var ikke knyttet til noen menighetsfest eller skytshelgen, det var faktisk ikke brukt i det hele tatt i Den katolske kirke her. Ingen avlat. Hvis noen i det hele tatt brukte ordet, så hvisket man det som om det ikke var stuerent å snakke om «sânt». Utenfor Kirken hadde ordet en tydelig negativ klang og var alltid brukt som del av uttrykket *avlatshandelen*. Og den som brukte ordet, følte seg forpliktet til å fortsette med «*når pengene i kisten klinger*» og navnet Johan Tetzl. Stakkars Tetzl. Nyere forskning viser at mye av den populære fremstillingen av hans virksomhet rett og slett er ubegrunnet. Men svarte legender er det vanskelig å utrydde.

Jeg lærte i historietimene på skolen om avlatshandelen og at den var knyttet til Martin Luthers protest og til reformasjonen. Jeg lærte også at Kirken stemplet dette som en feilaktig og korrump praksis allerede under konsilet i Trent, men akkurat den delen av historien virket ukjent for mine norske samtalepartnere. For meg var avlatshandelen en del av historien og adskilt fra religiøs praksis med avlat i moderne tid. Hvis jeg prøvde å nevne det, ble jeg møtt med mistro – hva? Praktiserer

dere fortsatt avlat? Tror dere virkelig på skjærsilden? Helt utrolig!

Avlaten er ikke enkel å forstå. Det er ikke lett for oss katolikker, vanskeligere, ja, egentlig uforståelig, for en protestant og sannsynligvis absurd for en ikke-troende. For hva betyr det at «avlat er ettergivelse overfor Gud av timelig straff for synder hvor skylden allerede er slettet ut»? Hva menes med *timelig straff*? Trenger man det når synden allerede er tilgitt? Det evige liv er reddet, vår relasjon til Gud er reparert – trenger vi noe mer? Den katolske kirkes Katekisme forklarer det ganske enkelt: Ja, selv om vi har skriftet og synden er tilgitt, har synden – det gale vi har gjort – etterlatt seg noen skader som må renses, lutres. Enten nå, eller etter døden – i skjærsilden. Bare i skjærsilden kan vi se våre liv igjen og forstå i dybden syndens grusomme konsekvenser. Det er for sent å gjøre det om – det må sones. Og her kommer avlaten til hjelp. Som en gave fra Gud og Kirken. (Henrik von Achen skriver overbevisende om dette i «SEGL» 2015.)

Denne gaven kan man bruke selv eller ofre for de avdøde, dem man kjente og elsket eller de ukjente sjeler som kan trenge vår forbønn. Jeg ble minnet om dette på en rørende måte da jeg var i Polen nylig. Den hellige dør var nettopp blitt åpnet i den lokale katedralen. En gammel venn, professor i informatikk ved det tekniske universitetet i Poznań, fortalte meg at han skyndte seg til katedralen for å få avlat. Ikke for seg selv, men for en gammel fransk dame han kjente. Hun døde plutselig i en husbrann. Han var ikke i Paris, han kunne ikke redde henne her, men han kunne ofre avlat for henne. Denne handlingen sammenfatter hva avlat faktisk handler om.

De vanlige betingelsene for å oppnå fullstendig avlat er

- å skrifte,
- å være fri fra noen som helst tilknytning til synd,
- å ta imot nattverden
- og å be for pavens bønneintensjoner.
- I tillegg kommer å gjøre handlingen som den bestemte avlaten er knyttet til, f.eks. gå gjennom en hellig dør i Barmhjertighetsåret.

Paul T. Harris (utvalg og utgitt av)

Stilhed & Enkelhed

Daglige tekster til kristen meditation af John Main

WCCM i Danmark Forlag 2015
396 sider, 179 kr

Den engelske benediktinermunken Dom John Main (1926–1982) gjenoppdaget en gammel kristen tradisjon for spiritualitet som går helt tilbake til de tidlige ørkenmunker og til klassikeren *En sky av ikkeviten* (på norsk på St. Olav forlag 2013).

Han grunnla i London i 1975 The World Community for Christian Meditation, WCCM. Hans benediktinerbror og elev Laurence Freeman (f. 1951), som i dag leder fellesskapet, besøkte i mai 2015 Oslo og holdt kurs over to dager i St. Dominikus kloster. Det norske fellesskapet møtes ukentlig på Katarinahjemmet og andre steder i landet og har vokst sterkt de siste par år.

Main betonet i sin meditasjonslære at det ikke handlet om å beherske en teknikk for tilegnelse av ferdigheter.

WCCM i Danmark utgav i 2015 *Stilhed & Enkelhed. Daglige tekster til kristen meditation af John Main*. Forfatteren Paul Harris, som tidligere ledet Christian Meditation Centre i London og har skrevet en biografi over Main, har gjort dette utvalget av tekster hentet fra John Mains egne utgivelser. Freeman har forsynt boken med et forord der han blant annet skriver: «John Main sagde, at man må være seriøs, hvis man vil lære at meditere – ikke selvhøytidelig, eller orienteret mod det teknisk, ikke blande det sammen med lignende praksisser, verken fysiske eller mentale. Seriøsitet fører til glæde, sagde han. Og glæde er det afgørende klima for al effektiv læring. At være seriøs med meditation betød for John Main simpelthen at gøre det. Den to gange daglige meditation er fundament for rejsen.»

Denne form for meditasjon kan like gjerne kalles en dialog med Gud eller Jesus, der bønnen får flyte fritt mens den som mediterer, prøver å konsentrere seg ved å gjenta mantraet.

Harris' utvalg av tekster for hver dag i året, hevder Freeman, er valgt slik at hvert år kan fungere som en fornyelse av vår reise. Den danske oversetteren har gitt teksten et moderne preg som får den til å flyte lett.

Selv vet jeg hvor jeg vil ha mitt eksemplar av denne nyttige boken: på nattbordet. Da kan jeg bli minnet på at veien er der og at jeg må gå den.

Steinar Rivedal Wiik OP

Sigrun Slapgard Maleren

Cappelen Damm 2015
424 sider, 379 kr

Det er ikke ofte en forfatter først skriver en biografi viet en stor kollega, for så senere å behandle en del av objektets liv i en roman. Men så er hverken objektet eller biografen og romanforfatteren blant dem som går den slagne landevei: nemlig Sigrid Undset, den eneste norske kvinne som har fått Nobels litteraturpris, og Sigrun Slapgard, som har markert seg som en fremragende utenriksjournalist i NRK, en betydelig biograf og en frodig forteller.

Maleren heter hennes tredje roman, som utkom i fjor høst. Som romanforfatter debuterte hun i 2011 med *Paradishagen*, to år senere fulgt av fortsettelsen *Englestien*. Mens *Maleren* er på bokmål, er de to foregående på nynorsk.

Slik sproglig variasjon er det også mellom hennes to biografier: *Krigens penn* (2003) er på nynorsk, *Dikterdronningen* (2007) på bokmål. På begge mål er hun en sprogets mester med en djerv nøkternhet.

Den tidligste biografien er viet Lise Lindbæk, Norges første kvinnelige krigskorrespondent, som sammen med Nordahl Grieg dekket borgerkrigen i Spania. Den siste beretter på mer enn 500 sider inntrengende og klart om en sterk og modig kvinne få egentlig kjente.

Paradishagen er på det ytre plan en spenningsroman, som også trekker tråder fra klosteret i Melk til krigstiden i Norge – og Østerrike. Den frittstående fortsettelsen tar for seg en søster og en bror som begir seg på vandring i barndommens landskap.

Så vel *Paradishagen* som *Maleren* har etterord med likhetspunkter: Som den kildebevisste journalist hun er, redegjør Sigrun Slapgard for hva som er faktum eller diktning og nevner også inspirasjonen fra Umberto Eco og *Rosens navn*.

I *Maleren* skriver hun avslutningsvis: «Enkelte ord og historier kan komme til å bli liggende bak pannebrasken til de finner sin form. Slik var det med fortellingen om Anders Castus Svarstad. Det er over en periode på mer enn ti år at jeg har syslet med dette forunderlige kunstnerlivet. Maleren nektet å slippe taket, og jeg skjønte at det måtte bli en roman om ham som møtte dikteren, skulle bli sann.»

Med den forklaring har jeg som anmelder ikke noe problem med å godta en dikterisk behandling av et Sigrid Undsets liv med Svarstad, som forfatteren selv har dokumentert, lik andre Undset-kjennere som Liv Bliksrud, Tordis Ørjasæter og Gidske Anderson.

Det relevante spørsmål er etter min mening om *Maleren* blir skjønnlitterært troverdig. Opprøreren Anders Castus er hovedperson, men i sterkt samspill med den senere hustru som i romanen er pådriver for forholdet som innledes i Roma 1909. Jeg tror så avgjort på dem begge gjennom vekslende scener inntil han dør på Lovisenberg i 1943.

Underveis får Sigrun Slapgard følsomt frem tiltrekningen mellom ektefellene og forskjeller og motsetninger den imellom – kort tid før Sigrid opptas i Den katolske kirkes fulle fellesskap 1. november 1924, tar hun ut separasjon.

Det mest overbevisende ved *Maleren* blir for meg hvordan Sigrid Slapgard gjennom sin beskrivelse av Svarstads farvebruk får leseren til å se personene for seg. Og dermed også lyset og skygene i deres liv. En betydelig roman.

Steinar Rivedal Wiik OP

Vår Frue på Sunnmøre

under forskernes lupe

Av Anders Aschim (Høgskulen i Volda)
& Marte Fanneløb Giskeødegård og Lars Halvorsen (Møreforsking)

I forskningsprosjektet «Ora et labora. Katolske arbeidsinnvandrere på Sunnmøre» har forskere fra Høgskulen i Volda og forskningsinstituttet Møreforsking studert polske kirkegjengere i Ålesund sogn av Den katolske kirke. Gjennom ett år har vi deltatt i og observert messer og andre aktiviteter i kirken.

En del av Ålesunds førstekomunionsbarn 2015 med sogneadministrator Ole-Martin Stammestro foran Maria-grotten, som ble laget på dugnad i 2014. Foto: Magdalena Bay

Vi har intervjuet prester og kirkegjengere, og vi har gjennomført en spørreundersøkelse blant voksne kirkegjengere. Hva fant vi?

Polske kirkegjengere på Sunnmøre

Ålesund sogn av Den katolske kirke dekker 17 kommuner og et areal på over 5000 kvadratkilometer. Vår Frue kirke, den eneste katolske kirken i området, ligger i regionsenteret Ålesund. Menigheten har to prester, en norsk sogneadministrator og en polsk kapellan. Medlemmene kommer fra omtrent 70 forskjellige nasjoner, og i dag har flertallet av kirkegjengerne bakgrunn fra Polen. I Vår Frue kirke er det minst tre messer hver søndag, to av dem på polsk. I tillegg feirer prestene messe månedlig på fire andre steder i det vidstrakte sognet. I (den lutherske) Gursken kirke, som ligger nær et stort skipsverft med mange polske arbeidere,

er det messe på polsk to lørdager i måneden.

I 2015 var det registrert 3379 innvandrere og barn med innvandrerbakgrunn med landbakgrunn Polen i dette området. Nesten 1000 bor i Ålesund by, men det bor polske innvandrere i alle kommunene på Sunnmøre.

I løpet av en vanlig kirkehelg kan det fort være rundt 400 polsktalende til messe i den katolske menigheten. Etter norske forhold er dette et høyt tall, men det betyr likevel at de fleste polakker på Sunnmøre ikke går regelmessig til messe her. Det kan være mange grunner til at kirkesøkningen er lavere her enn i Polen. For noen kan det å oppholde seg utenlands representere en frihet fra kirkelig kontroll og disiplin. Andre pendler mellom arbeidsplass i Norge og hjem i Polen, går kanskje til kirke i Polen, men finner det ikke naturlig å oppsøke kirken i Norge. For atter andre kan lange arbeidsdager, lange avstander og transportproblemer

gjøre det praktisk vanskelig å komme til kirke. De som faktisk går til messe, er til gjengjeld svært aktive kirkegjengere. 70 % av dem som svarte på spørreundersøkelsen vår, oppga at de går til messe hver uke.

Vi vet også dette om dem: Sju av ti er minst 30 år, vel halvparten er minst 40 år. De aller fleste er gift. Seks av ti er menn. 68 % har fast jobb i bedriften de arbeider i. Bare 6,8 % var uten arbeid på tidspunktet for undersøkelsen (våren 2015), blant mennene 3 %. Dette er en gruppe med sterke bånd til hjemlandet. Flertallet har permanent adresse i Polen. En tredjedel har ektefelle eller samboer bosatt i Polen, og en fjerdedel har mindreårige barn der. Hele 60 % rapporterer at de reiser til Polen en gang i måneden eller oftere. Dette går inn i et kjent mønster. Etter EU-utvidelsen i 2004 har mange fra Polen, særlig menn, pendlet til Norge for å jobbe her en stund. Noen henter etter hvert

familien og slår seg ned i Norge på mer permanent basis.

«Et stykke Polen her»

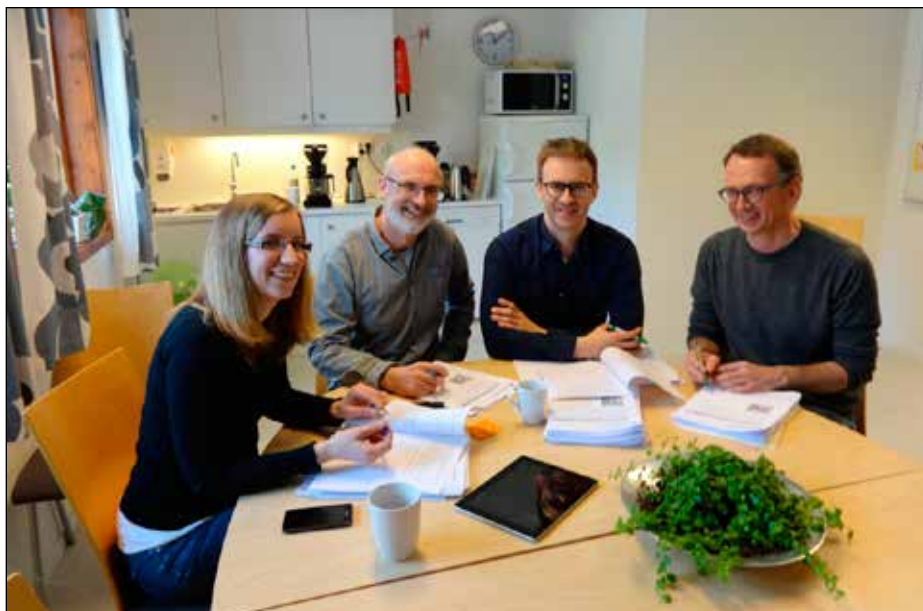
Hvordan fungerer så kirken for de polske kirkegjengerne? «Vi kommer for å møte Gud hver søndag. Det er vår identitet», lyder et typisk utsagn fra en kvinne vi intervjuet. Kirkerommet har først og fremst en religiøs og teologisk betydning. Men en annen i samme samtale tilføyde: «Det er også vår kontakt med Polen.» Gjennom den polske presten og den polske messen har kirkegjengerne også tilgang til et språklig, sosialt og kulturelt fellesskap i og omkring kirken. Det arrangeres kirkekaffe, grillfester og andre sosiale samvær.

Fellesskapet i kirken er også en ressurs for råd og praktisk hjelp. Som en informant sa: «I tillegg til å komme for Guds skyld, kommer vi hit for å møte andre polakker. For å få informasjon. Noen kan norsk bedre enn andre. Noen vet om lover og regler. Slike ting som å se etter jobber. Det er rett og slett gjensidig hjelp.» Spørreundersøkelsen blant de polske kirkegjengerne forteller at nesten halvparten (45 %) av kirkegjengerne sier at de har fått praktisk hjelp eller informasjon gjennom menigheten eller noen de kjenner fra menigheten på ett eller flere områder.

Internasjonal forskning tyder på at deltakelse i religiøse fellesskap kan slå ulikt ut for migranters tilpasning til det nye landet. I en situasjon med nye utfordringer og krav kan det være en lettelse å ha et sted hvor en kan snakke sitt eget språk, møte mennesker fra samme kultur og dyrke Gud i vante former – å «ha et stykke Polen her», som noen uttrykte det. Men et slikt fellesskap kunne også tenkes å fungere som et sted hvor polakker holder seg for seg selv og isolerer seg fra andre.

Polsk og norsk

En slik effekt kunne vi ikke påvise i menighetsfellesskapet i Ålesund. Riktignok fant vi at polske kirkegjengere hadde klart mest sosial kontakt med andre polakker. Bare en fjerdedel har ukentlig sosial kontakt med nordmenn i lokalsamfunnet der de bor, og omtrent en tredjedel hadde bare sosial kontakt med andre polakker på fritiden når de er i Norge. Men det var ikke noe som tydet på at det å delta i kirkelig aktivitet

Forskergruppen sitter klar til å bearbeide bunken med spørreskjemaer fra en undersøkelse de gjorde våren 2014. Fra venstre: Marte Fanneløb Giskeødegård (sosiolog), Finn Ove Båtevik (geograf), Lars Julius Halvorsen (sosiolog), Anders Aschim (teolog/historiker). Foto: Forskergruppen

økte sjansen for en slik eksklusivt polsk omgangsform.

Derimot fant vi at polske som ikke bare gikk til messe, men deltok i det sosiale fellesskapet i kirken, ofte også var med i organiserte fritidsaktiviteter utenom kirken i Norge. Kanskje var grunnen at de fikk informasjon om slike aktiviteter gjennom folk de møtte i kirken, kanskje var det lettere å delta i slike aktiviteter sammen med andre man kjente fra kirken. Dette kan være en fin måte å få kontakt med det norske samfunnet på, for mye av den sosiale kontakten mellom nordmenn skjer nettopp i organiserte fritidsaktiviteter.

Et felles rom

Den polske delen av menigheten er svært synlig i kirkerommet. De er ikke bare flittige kirkegjengere, mange gjør også en stor frivillig og praktisk innsats, som ministranter og lektorer, med rengjøring og vedlikehold. De investerer mye tid og energi i kirken. I løpet av noen høstturer i 2014 forvandlet en gruppe (hovedsakelig) polske menn området bak kirken fra et villnis til en park og bygde et utendørs andaktssted. «Maria-grotten» er en vakker steinmur med en nisje hvor det er plassert en Maria-statue. Senere er det også reist en «Jesu hjerte»-statue foran menighetslokalet. Den polske kapellanen er en dyktig og populær organisator og inspirator.

Denne innsatsen blir sett og verdsett av den øvrige menigheten, og den

skaper et bånd mellom katolikker av ulike nasjonaliteter. Flere av de eldre i menigheten uttrykte at de satte stor pris på den nye energien polakkene representerte. Samarbeidet mellom de to prestene ble ofte nevnt av de polske informantene. Også den norske sogneadministratoren var viktig for dem. Mye av den praktiske hjelpen og rådgivningen foregikk nok ved at polske hjalp hverandre, men flere norske tok et aktivt ansvar, for eksempel med økonomisk rådgivning og norskopplæring.

Flere tegn tyder på en veksel, en åndelig og religiøs fordypning, blant de polske i Ålesund-menigheten. Det har blant annet vært stor oppslutning om retretter («rekoleksje»). Både den polske presten og mange lekfolk uttrykker at polske katolikker også har en misjonerende oppgave i det sekulære Norge.

En polsk versjon av denne artikkelen står på trykk i *Informator Katolicki* nr. 1/2016.

Forskningsprosjektet «Ora et labora» har også inspirert en gruppe studenter på mediefag ved Høgskulen i Volda til å lage denne nettreportasjen: <http://interaktiv.smp.no/2015/Den-lille-kirken-med-den-store-menigheten/>

Anna Backer. 1920. Foto: © Solleksamlingen, Fredrikstad Museum

Anna Backer – gründer, sosialpolitiker, kvinnesaks Kvinne og katolikk

Av Rønnaug Aaberg Andresen

I forrige St. Olav kom nyheten om nedleggelsen av Norges Katolske Kvinneforbund etter drøyt 90 års tjeneste for Kirken i Norge. I dette nummer starter vi en ny serie om katolske historiske profiler. Til ære for alle NKKFs medlemmer i fortid og nåtid innleder serien med en presentasjon av forbundets fascinerende grunnlegger.

Det var Anna Backer fra Fredrikstad som tok initiativet til å danne et forbund som skulle samle katolske kvinner i Norge og «at faa stiftet en avdeling for Norge av det allerede i flere aar bestaaende internationale forbund av katolske kvinder», som det sto i referatet fra stiftelsesmøtet 23. oktober 1924 i St. Olav Tidsskrift. Anna Backer var i 1924 allerede godt kjent for å ha startet mange sosiale og samfunnsmessige tiltak i hjembyen og for å delta aktivt i Norske Kvinners Nasjonalråd både i Norge og internasjonalt, og hun var en av stifterne av Fredrikstad og Omegns Kvinnesaksforening. Hun var også politiker og satt i bystyret i Fredrikstad.

Hvem var så denne mangfoldige, begavede og samfunnsbevisste kvinnen med de mange interessefeltene og tiltakene som hun både initierte og fikk gjennomført?

Anna Sofie Fredrikke Giebelhausen ble født i Fredrikstad 5. oktober 1868. Foreldrene var dr. Fredrik Valdemar Giebelhausen og Elisabeth Marie, født Friis. Den 10. september 1893 giftet Anna seg med trelastagent Zakarias Backer. De fikk fem barn sammen. I 1902 flyttet ekteparet inn i sin nybygde villa i Kongensgt. 2.

Sosialt og humanitært engasjement

Dr. Giebelhausen var bylege i Fredrikstad og leder av sunnhetskommisjonen i byen, der han kom i kontakt med mange triste skjebner. Han var også ordfører for Høyre i 16 år. Om hans sosiale og politiske engasjement har hatt innflytelse på datterens valg av saker som hun kjempet for, vet vi ikke, men det kan nok tenkes at hun har fått med seg mange av sine holdninger hjemmefra.

I 1903 fikk Anna i gang en ordning med gratis melk til barn. Under 1. verdenskrig var hun formann for «Kvindens Arbeide i Krigstid», en organisasjon som arbeidet for beredskap i tilfelle Norge kom med i krigen. Bl.a. ble det sydd opp 1000 sett undertøy og strikket 300 par strømper. Norge slapp krigsdeltakelse, men organisasjonen fant andre oppgaver, og i 1922 drev den et kjøkken for at arbeidsløse skulle få mat.

Skal samfundet bli bedre og leveligere for alle, så må ikke kvindene utelukkende konsentrere seg om sin egen lille snevre interessesfære.

Under spanskesyken i 1918 var Anna med og fikk opprettet et midlertidig «Kvindens lasarett» i samarbeid med Fredrikstads Sanitetsforening og byens leger. Da behovet ikke lenger var der mot slutten av året, ble lasaretten nedlagt. For sin innsats under spanskesyken fikk Anna Backer Kongens fortjenstmedalje i gull.

Allerede i mars 1917 hadde formannskapet i Fredrikstad nedsatt en komité til å utrede spørsmålet om opprettelse av et barselhjem. Anna Backer var med i denne komitéen, uten at det ser ut til å ha blitt særlig fortgang i saken. Men i 1920 holdt Katti Anker Møller¹ et foredrag om behovet for å opprette føde-/barselhjem, og dette var en utfordring Anna Backer tok på strak arm. Hun var da fungerende leder i

Fredrikstad og Omegns Kvinnesaksforening, og foreningen sendte brev til formannskapet med anmodning om snarest mulig å virkeliggjøre tanken om et barselhjem for Fredrikstads by. Om behovet et slikt barselhjem skulle dekke, skriver foreningen illustrerende:

Under de nuværende boligforhold hænder det ikke sjelden, at kvinder føder i etværelsesleiligheter, hvor hver tomme gulvplass benyttes som natteleie for familiens medlemmer – undertiden i et antall av 8–10 personer. At dette er uforsvarlig så vel av sanitære som moralske grunde, behøves neppe at påpekes. I al anstendighets og menneskelighets navn ber vi den ærede magistrat og formandskap at medvirke til en forandring av disse tilstande ved opprettelse av et barselhjem, hvor de uheldigst stillede kvinder kan

indlægges, når fødselen nærmer seg, så den kan ske under betryggende forhold for mor og barn.

I 1921 vedtok bystyret å kjøpe en eiendom som skulle brukes til formålet. Barselhemmet kom imidlertid ikke i gang før på slutten av 1920-tallet, da det manglet penger til driften. I 1923 ble Fredrikstad Krets av Norges Røde Kors startet, også denne etter Anna Backers initiativ.

Politikeren

Da Anna Backer begynte sin politiske løpebane i Fredrikstad, ble hun først valgt inn i bystyret for Frisinnede Venstre, men hun regnet seg selv for å tilhøre ytterste høyre fløy i dette

partiet og meldte seg senere inn i Høyre. Anna var som politiker opptatt av sosiale spørsmål, av avholdssaken og av kvinnesak, og i sin politiske karriere var hun medlem av bystyret i seks år, av skolestyret i seks år og av fabrikktilsynet – også det i seks år. Den sosialistiske fløyen var ikke særlig glad for at hun, som ble oppfattet som en overklassekvinne, var medlem av fabrikktilsynet, men vi må anta at Annas sterke sosiale engasjement også fulgte med henne inn i dette vervet.

Det kan nok tenkes at Annas konservative ståsted i politikken ikke alltid var lett forenlig med hennes kvinnesaksynspunkter og for den del hennes sosiale samvittighet. Et eksempel på dette var hennes standpunkt til gjennomføringen av de såkalte «Castbergske barnelover». Johan Castberg, som var radikal venstremann, var sosialminister i Gunnar Knudsens regjering og utarbeidet i samarbeid med bl.a. Katti Anker Møller forslagene til disse lovene. Ett av forslagene gikk ut på at barn født utenfor ekteskap skulle ha rett til farens navn, og arverett tilsvarende barn født i ekteskap. Forslaget medførte kraftige reaksjoner, og det politiske miljøet sto sterkt splittet i saken. Bl.a. var Venstre selv splittet, Høyre var klart motstander av forslagene, og sosialistene gikk inn for dem.

Fredrikstad og Omegns Kvindesagsforening arrangerte møte i Arbeiderforeningen i anledning saken, og Anna Backer holdt tale der hun (som nå var høyremedlem) sa at første del av forslaget – om forsorg for barn født utenfor ekteskap – var alle kvinner enige om. Men hun var sterk motstander av den del av forslaget som gikk på at disse barna skulle ha rett til navn og arv. Hun mente dette ville utviske det som kultur og kristelig moral hadde bygd opp. Anna leste opp en resolusjon mot barnelovene og oppfordret motstanderne av resolusjonen til å forlate salen. To- trehundre personer gikk da, og tilbake var noe over fem hundre. To dager senere hadde Fredrikstad Arbeiderpartis Kvinneforening et møte der de støttet barnelovene, og rundt syv hundre interesserte personer møtte opp. Stortinget vedtok barnelovene i 1915.²

Fredrikstad hadde uvanlig mange kvinner med i kommunestyret fra de første kvinnene fikk kommunal stemmerett i 1901. Men midt på 1920-tallet kom byen inn i en alvorlig økonomisk krise. Interessen for kommunepolitikk

sank blant kvinnene, og antallet bystyreprerenter gikk ned. Anna Backer syntes det var en sørgelig utvikling og uttalte: «La os håpe på lysere tider og mer forståelse av, at skal samfundet bli bedre og leveligere for alle, så må ikke kvindene utelukkende konsentrere seg om sin egen lille snevre interessesfære.»

Kvinnesakskvinnen

Anna Backer ble Fredrikstad Skiklubb's første viseformann da denne ble stiftet i 1896. Styret skulle ha fem medlemmer, og to av dem skulle være kvinner. Ved valget til styret fikk Anna flest stemmer (77), men det var mannen som hadde nest flest stemmer (76), som ble formann.

Anna arbeidet hele livet hardt og målbevisst for likestilling og var med på å stifte og/eller lede mange organisasjoner. Fredrikstad og Omegn Kvinde-saksforening er tidligere nevnt. Også internasjonalt kvinnearbeid engasjerte hun seg i, og hun foretok mange reiser

På sin dødsdag hadde hun vært i kirken om morgenen som vanlig, og fikk slik oppfylt sitt høyeste ønske om å dø på en dag hun hadde mottatt kommunionen.

til evenementer, bl.a. i Amerika. Hun var kasserer i Norske Kvinners Nasjonalråd og i tillegg styremedlem i den internasjonale moderorganisasjonen International Council of Women, hvor hun var sekretær i fem år. Dette internasjonale sekretariatet ledet hun fra sitt kontor i Fredrikstad.

Katolikken

Anna Backer konverterte til katolisismen i 1898. Hennes mann konverterte ikke, men Anna tok med ekteparets fem barn inn i Den katolske kirke. Barna var Finn, f. 1894, Gudrun, f. 1895 (død 1905), Kjell, f. 1897, Marie Elisabeth, f. 1900, og Zacharias, f. 1902.

Vi vet svært lite om bakgrunnen for konversjonen. Det virker som om Anna har omfattet Moderkirken med stor kjærlighet, en kjærlighet hun bevarte til sin død. Anna Backers sønnesønn, Finn Backer, forteller om en liten hendelse ved dåpen til et av hennes barnebarn. Anna var gudmor, og det var besluttet at barnet skulle få navnet Tor. Da presten spurte hva barnet skulle hete, sa Anna bestemt: «Tor Olav».

Det finnes ikke beretninger om at hun ble utsatt for en liknende oppmerksomhet fra en mer eller mindre katolskfiendtlig presse, som f. eks. Sigrild Undset og Lars Eskeland ble på 1920-tallet. Et slikt skritt var kanskje mindre oppsiktsvekkende på 1890-tallet, og kanskje har det spilt en rolle at Anna på dette tidspunkt ennå ikke var så kjent i offentligheten som hun senere ble?

I sitt internasjonale kvinneengasjement og på sine reiser i utlandet må Anna ha kommet i kontakt med de katolske kvinneorganisasjonene som vokste fram i mange land utover på 1900-tallet. For eksempel startet det franske Action Catholique Générale Féminine i 1901, det tyske kvinneforbundet Katolischer Deutscher Frauenbund i 1903 og det engelske Catholic Women's League i 1906.

I 1910 fikk vicomtesse de Vélard, som var president i Den patriotiske liga av franske kvinner, i stand et møte i Brussel, der kvinner fra de katolske kvinneorganisasjonene i Tyskland, England, Østerrike, Belgia, Brasil, Spania,

Frankrike, Portugal, Sveits og Uruguay møttes sammen med Det internasjonale katolske forbund for unge kvinner. Hensikten med møtet var å danne en union av de katolske kvinneligaene fra hele verden.

Dette møtet var det første skrittet i etableringen av Den internasjonale union av katolske kvinneligaer (Union Internationale des Ligues Féminines Catholiques), hvor madame de Vélard ble den første presidenten.

Norske Katolske Kvinders Forbund

Det er fristende her å sitere litt av det madame de Vélard sa i sin tale til denne forsamlingen, fordi hennes ord her også kan karakterisere Anna Backers hensikt og intensjoner med opprettelsen av Norske Katolske Kvinders Forbund noen år senere. Madame de Vélard beskrev arbeidet som lå foran disse kvinneorganisasjonene slik:

Vi har kommet sammen fordi vi ønsker å utvide vår horisont (...) studere hindringene og måten å overvinne dem på og å bevæpne

oss bedre for katolsk sosial aksjon (...). Vi har følt at vi må arbeide for å realisere sammenslutningen av alle katolske kvinner fra hele verden (...). La oss ikke drømme! Vi har ikke tid til det; og drømmer er katastrofale: De får oss til å forbruke vår energi på vanskeligheter som kanskje aldri oppstår (...). La oss forberede fremtiden gjennom å dele seriøs og velorganisert handling.

Anna Backer mente at tilslutning til en slik internasjonal organisasjon ville virke stimulerende på de norske katolske kvinners arbeid. Men bare organisasjoner kunne bli medlem av Unionen. Ergo satte hun i gang arbeidet med å bringe på det rene om det var stemning blant norske katolske kvinner for å bli organisert i et forbund med formål å slutte seg til den internasjonale katolske kvinnearbeidet. Det viste seg at det var tilslutning til tanken om å danne en katolsk kvinneorganisasjon, og etter to forberedende arbeidsmøter ble det sammenkalt til konstituerende møte den 23. oktober 1924. St. Olav tidsskrift referer fra dette møtet:

Lokalet var allerede ved møtets begyndelse fylt av et forventningsfuldt publikum, hvor sogneprest Offerdahl, som den av hs. Høiærv. Biskopen beskikkede geistlige raadgiver, var den eneste der tilhørte det sterke kjønn. Pastoren indledet møtet med den katolske hilsen: «Lovet være Jesus Kristus!» og ga straks ordet til fru konsul *Anna Backer* fra Fredriksstad, som var den som hadde tatt initiativet til møtet. Fruen gjorde først rede for møtets hensigt, som var at faa stiftet en avdeling for Norge av det allerede i flere aar bestaaende internationale forbund av katolske kvinder. Derefter refererte hun hovedbestemmelserne i forbundets internationale love og fremla tilslut utkast til «Love for de skandinaviske land». Utkastet ble under fru Backers ledelse gjennomgaat og diskutert av forsamlingen, og lovene fik i alt væsentlig den form som fruene hadde git dem, og i hvilken de paa forhaand var blit approberet av den apostoliske vikar, mgr. Smit.³

Ved enstemmig beslutning ble Norske Kvinders Katolske Kvinders Forbund konstituert, og Anna Backer ble valgt til forbundets første formann, et verv hun hadde i ti år, til 1934.

På lokalplanet stiftet Anna Backer St. Birgittaforeningen i Fredrikstad. For sitt arbeid fikk hun den pavelige orden *Pro Ecclesia et Pontifice*.

Liv og død

Beretningene om Anna Backers aktivitet og engasjement gjennom et liv levd som familiemor med fem barn, en ektemann som var ordfører, kommune- og rikspolitiker på samme tid som han drev firma og var med i næringslivsorganisasjoner, kan få noen og enhver til å lure på hvordan hun fikk tiden til å strekke til for alle sine gjøremål og interesser. Noe av forklaringen finner vi vel i det faktum at hun som en selvfølgelighet i sin tilværelse på samfunns- toppen hadde hjelp i huset; i folketellingen for Fredrikstad i 1918 (hvor Anna Backer er oppført som «husmor») ser vi at det foruten familien også bodde to hushjelper i huset, en «kokkepige» og en «stuepige».

Etter å ha tilhørt byens økonomiske overklasse, forverret familiens økonomi seg imidlertid drastisk da Zacharias Backer gikk konkurs på begynnelsen av 1930-tallet. Ekteparet måtte selge sitt herskapelige hus, noe som må ha vært et hardt slag for familien.

Etter Zacharias Backers død i 1940 har Anna tydeligvis ikke hatt det lett økonomisk, slik vi ser av en søknad hun sendte til konsul Ths. W. Schwartz og Frues Familielegat i oktober 1940. Her skriver hun at hun er uten noen som helst formue, og at hun foruten den gave hun hver måned mottar fra en slektning, er helt uten inntekter.

Anna Backer døde 6. desember 1942. På sin dødsdag hadde hun vært i kirken om morgenen som vanlig, og fikk slik oppfylt sitt høyeste ønske om å dø på en dag hun hadde mottatt kommunionen. St. Olav Tidsskrift skrev om henne: «Det vil bli stille og tomt etter henne. Hun ruvet så godt hvor hun kom – hennes myndige, selvstendige personlighet gjorde seg alltid gjeldende ved sin egen overlegenhet og hennes varme hjertelag og store menneskelighet kunde aldri unnlate å sette spor».⁴

Tidsskriftet gjengir også noen ord fra en nekrolog i en av Fredrikstads aviser, som det avslutningsvis er fristende å sitere: «På tross av alle de interesser hun

kom i berøring med gjennom et langt liv, var hun ved sin død omgitt av bare venner.» Et ettermæle som noen hver av oss kunne sette pris på å få!

Noter

- 1 Godseierfruen Katti Anker Møller (1868–1945) opprettet et hjem for ugifte mødre i Oslo 1902. Hun var styremedlem i Norske Kvinners Nasjonalråd 1904–1906. Hun var leder for Barselhjemsutstillingen i Oslo 1916, dannet Sarpsborg Føde- og Mødrehjem i 1917 og fikk åpnet Mødrehygienekontoret i Oslo i 1924.
- 2 Lovens grunnleggende virkemiddel var morens plikt til å oppgi faren, ettersporing av faren i offentlig regi, normer for fastsettelse av farens bidrag, offentlig ansvar for inndrivning av bidrag og arve- og navnerett for barnet. Vilkårene for farskapsfastsettelse ble imidlertid skjerpet. Det var ikke nok at en mann kunne være barnets far. Målsettingen var å finne frem til barnets faktiske biologiske far.
- 3 St. Olav Tidsskrift nr. 44, 1924, s. 351
- 4 St. Olav Tidsskrift nr. 47, 1942, s. 199–200

Rønnaug Aaberg Andresen er jurist. Som pensjonist har hun hatt oppdrag for Oslo katolske bispedømme, blant annet som leder for Fagetisk råd. Hun var leder av Norges Katolske Kvinneforbund 1988–1997 og representerte NKKF i styret for Verdensunionen av Katolske Kvinneorganisasjoner

1991–2006. Artikkelen har tidligere stått på trykk i SEGL 2014.

Paven's bønneintensjoner 2016

April

Generell intensjon:

At småbønder må motta en rettferdig lønn for sin dyrebare arbeidskraft.

Misjonsintensjon:

At kristne i Afrika må bære vitnesbyrd om kjærlighet og tro på Jesus Kristus i politisk-religiøse konflikter.

Mai

Generell intensjon:

At kvinner må bli respektert og æret i alle verdens land, og at deres avgjørende bidrag til samfunnet må verdsettes høyt.

Misjonsintensjon:

At familier, fellesskap og grupper må be rosenkransen for evangelisering og fred.

Juni

Generell intensjon:

At aldrende, marginaliserte, og de som ikke har noen, må finne anledninger til møter og samhørighet – selv innenfor verdens enorme byer.

Misjonsintensjon:

At seminarister og alle som trer inn i vigslat liv, må ha veiledere som setter evangeliets glede ut i livet og som med visdom forbereder dem på deres oppdrag.

Birgittaklosteret på Tiller utenfor Trondheim fikk i vinter en ny søster. Det er sr. **M. Kevin Amirthyan**. Hun ble født 27. mai 1979 i Tamil Nadu/India, avla sine første løfter 14. november 1999 og de evige løfter 7. oktober 2005.

Fra 1. februar 2016 er **Alfhild Heyerdahl Krokan** ansatt som kommunikasjons-sjef i Caritas Norge. Alfhild er Bachelor i Markedskommunikasjon fra BI og Cand.

Mag. innen psykologi/pedagogikk fra universitetet i Trondheim (NTNU). Hun har de ti siste årene jobbet som leder innen markedsføring og kommunikasjon. Alfhild har tidligere erfaring fra bistandsbransjen som markeds-sjef i Plan Norge fra november 2011 til september 2014. Som kommunikasjons-sjef vil hun være ansvarlig for kommunikasjon- og innsamlingsarbeidet for Caritas Norge.

♦ Caritas Norge

Anne-Mette Ringdal er tilsett som HR-leiar i Oslo katolske bispedømme for eit år frå 30. mars. Ho er utdanna jurist frå Universitetet i Oslo og har variert leiarerfaring frå statleg

sektor, sist frå stillinga som kontorsjef i Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV) med arbeidsområde arbeidsmarknads-politikk. Anne-Mette Ringdal har tidlegare arbeida i Samferdselsdepartementet og Fornyingsdepartementet.

Ho har òg erfaring som frivillig i St. Olav menighet, m.a. medlem av søkerådet, norsklærer og koordinator for Kulturdagen.

HR står for *Human Resources* og handler om korleis organisasjonen tek hand om og utvikler dei tilsette. Anne-Mette Ringdal vil bidra med å lage gode system og prosessar for OKB, mellom anna ny personalhandbok, i tillegg til å støtte sokna (menighetene) i spørsmål om personal- og arbeidsgivarforhold.

♦ Katolsk Informasjonstjeneste (Oslo) 24. februar 2016/St. Olav

P. Jeevendra Paul OMI, som har vært på sabbatsopphold i Oslo siden 1. august 2014 og i denne perioden har bidratt pastoralt blant tamiler og engelsktalende, flyttet til Australia 9. mars.

Den 26. mars i år var maristpater **Rory Mulligan** 50 år prest. Jubileet ble behørig feiret 31. mars. Irske p. Rory kom til Norge allerede i 1969 og har hatt pastoralt ansvar i en rekke menigheter, sist som sogneadministrator for nyopprettede St. Gudmund på Jessheim. Han er en skattet sjelesørger og fremdeles i dag Oslo katolske bispedømmes pønitentiær og spiritual ved St. Eystein presteseminar, i tillegg til å lede retretter ved St. Josephsøstrenes retrettsenter på Grefsen.

Ad multos annos!

Den 31. desember 2015 sluttet **Andreas Dingstad** i sin stilling i Oslo katolske bispedømme. Henvendelser som tidligere har vært rettet til ham direkte, kan nå rettes til it@katolsk.no.

Utnevelser

Oslo katolske bispedømme

Den 11. september 2015 utnevnte biskop Bernt. I. Eidsvig Can.Reg. av Oslo p. **Godwin Adahada** til sjelesørger

for engelsktalende afrikanske katolikker i Oslo katolske bispedømme.

Den 19. januar 2016 gjenutnevnte biskop Eidsvig **Leon Ntirandekura** til ekstraordinær kommunionsutdelers i St. Josef menighet, Haugesund, for en periode på tre år.

Den 26. januar 2016 utnevnte biskop Eidsvig **Do Duy Huynh, Nguyen Van Quy, Tran Van Mien, Nguyen-Van-Nam, Nguyen Duy Van, Pham Vam Viet, sr. Therese Hien Hoang, sr. Maria Huong Dang, sr. Josephine Do Thi Hoa, sr. Madeleine Tran Thi Minh Trang, Leonard Nirmalananth, Frode Eidem, Judy Guneriussen, Thong Quoc Nguyen, Hoang Van Ngoc, Glenn Hansen og Romeo Cruz Talao** til ekstraordinære kommunionsutdelere i St. Magnus menighet, Lillestrøm. Utnevelsen gjelder for en periode på tre år fra samme dato.

♦ Katolsk Informasjonstjeneste (Oslo) 4. februar 2016

Den 4. februar 2016 gjenutnevnte biskop Eidsvig **Lasse Lindblom og Vuong Duc Vu** til kirkelige assistenter i Vår Frue menighet i Porsgrunn. Samme dato gjenutnevnte biskop Eidsvig **Thomas Fraenkl** og utnevnte **Olav Vung Nguyen** til ekstraordinære kommunionsutdelere i menigheten. Alle utnevelsene gjelder for en periode på tre år fra 1. februar.

Den 8. februar 2016 utnevnte biskop Eidsvig p. **Joseph Mulvin OP** til fengelsprest med virkning fra samme dato. Utnevelsen gjelder Oslo fengsel, Ullersmo fengsel med Krogsrud avdeling, Ila fengsel og forvaringsanstalt, Drammen fengsel og Bretveidt fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. Tjenesten er estimert til et halvt årsverk.

♦ Katolsk Informasjonstjeneste (Oslo) 17. februar 2016/St. Olav

Den 1. desember 2015 har biskop Eidsvig utnevnt **István Tálos** til kirkelig assistent i St. Birgitta menighet i Fredrikstad. Utnevelsen gjelder for en periode på tre år fra samme dato.

Den 16. mars 2016 har biskop Eidsvig gjenutnevnt **Tuan Viet Nguyen, Thanh**

Elin Ekroll

Elin M.O. Ekroll sovnet stille inn, 58 år gammel, fredag 22. januar etter flere år med kreftsykdom. Hun vokste opp i Stavanger med foreldrene Rosa og Ottar Ohm og broren Øyvind. Familien har alltid vært aktiv i St. Svitun menighet, og Elin ble tidlig engasjert i menighetsarbeidet. Fra hun var liten var hun trofast tilstede i søndagsmesser, katekese, juletreffester og etter hvert i ungdomsarbeid i «Skuf». Kirken har alltid vært hennes annet hjem.

I 1980 giftet hun seg med Kåre Ekroll. De fikk fire barn og etter hvert også tre barnebarn som hun var veldig stolt av. I 1990 ble hun med i «Kattungene»; et ukentlig formiddagstreff for småbarnsforeldre

og barn, med aktiviteter som hadde kirkeåret som tema. Vi var flere mødre som fant sammen i et engasjement for kirken, i undervisningsutvalget, katekeseopplegg, fasteopplegg, evangelieforklaring/søndagsskole, kvinneforening, familiehelger, fester, klubb 7 og ungdomskafé. Elin var hele tiden sentral i dette arbeidet. Hun hadde en levende interesse for å lære mer og tok videreutdanning i barne- og ungdomsarbeid. Etter hvert ble hun ansatt som katekesekoordinator og leder av lærerteamet for 3-400 barn og ungdom. Elin underviste klasser fra videregående skoler i distriktet og fikk flotte tilbakemeldinger. Hun ble også valgt som menighetens verneombud. Elin var raus, engasjert, entusiastisk og alltid interessert og støttende der hun kunne bidra.

Gjestfriheten var stor, og hytten på Østhusvik ble fort et leirsted for menigheten og prestene. Sammen med Kåre inviterte Elin mange venner og trosfeller til besøk og gode

måltider på hytten. De siste årene med sykdom har ikke bare vært triste. Med livsmot og optimisme har Elin hele tiden sett fremover og lagt planer. I oktober 2013 reiste Kvinneforeningen til Roma i anledning Troens år og olavsfeiringen. Turen løftet oss alle og gav oss masse styrke og glede. Helt til de siste dagene var hun levende interessert i alt som skjedde i kirken og viste oss som sto rundt henne, stor nærhet og varme. Familien, kirken og venner var hennes alt!

Elin ble begravet fra St. Svithun kirke fredag 29. januar. Hun hadde et stort nettverk i menigheten, og kirken var fullsatt til rekviemmessen, der syv prester og en diakon konselebrerte. Vi er mange som kommer til å savne henne.

På gjensyn, kjære Elin!

Monica Ramse, Kitt K. Greve

Viet Do, Thao Van Doan, Victor Manuel Meza Munoz, Bjørn Hekland, Maria Nhung Cam Thi Phan, Jerzy Trzcinski, Margareth Mjåland og Dung Anh Nguyen til ekstraordinære kommuniionsutdelere i St. Ansgar menighet, Kristiansand. Samme dato har han også utnevnt **Sigrid Therese Kornbrekke** til ekstraordinær kommuniionsutdeler i menigheten. Alle disse utnevnelsene gjelder tre år, frem til 16. mars 2019.

♦ *Katolsk Informasjonstjeneste (Oslo) 6. april 2016 / St. Olav*

Tromsø stift

Pastor **Wojciech Egiert** ble 4. april 2016 løst fra embetet som sogneprest i St. Mikael menighet, Hammerfest og utnevnt til kapellan i St. Mikael menighet, Hammerfest, med bosted i Alta.

Pater **Antonius Maria Sohler** ble 5. april 2016 utnevnt til sogneadministrator i St. Mikael menighet, Hammerfest.

♦ *Melding fra Tromsø stift*

Velkommen til løfteavleggelse i Larvik

lørdag 28. mai

Vi søstre har gleden av å kunngjøre at sr. **Regina Xalxo** skal avlegge sine evige løfter under messen som feires med vår biskop Bernt Eidsvig lørdag 28. mai 2016 kl. 18.00 i St. Frans kirke i Larvik.

Messen er selvfølgelig åpen for alle, og alle som ønsker det, er velkommen til en enkel mottagelse i menighetshuset etterpå. Kom og gled dere med oss i den fine sommerkvelden!

St. Klara-søstrene OSC

Obligatorisk og god filmopplevelse

Anmeldelse av «Spotlight» (2015)

Av Josef Ottersen

Vinneren av Oscar og Golden Globe for årets beste film, er en smertefull, men svært viktig filmopplevelse. Hvordan kunne kirken, og hele samfunnet, se en annen vei mens tusenvis av barn ble seksuelt misbrukt?

Etter beskyldning om at kardinal Law kjente til Geoghan-overgrepene uten å gjøre noe, begynner avisen The Boston Globe å etterforske skandalen grundigere. Misbruk av barn i kirken er så alvorlig at det krever å bli fortalt på riktig måte, noe som passer perfekt

for gravejournalistene i Spotlight-avdelingen. Vanligvis bruker de både måneder og år på sine saker. Gradvis går det opp for dem hvor omfattende kirken har dysset ned overgrepene og bare flyttet rundt på de pedofile prestene. Først klarer de ikke tro det kan være snakk om så mange som 13 prester i Boston (med 1500 prester og nesten 2 millioner katolikker), men virkeligheten viser seg å være enda mer sjokkerende.

Jeg må påpeke at filmen ikke er ute etter å ta kirken, men heller er en hyllest til dem som kjemper for sannheten. Med kontorlandskap i duse farger, gravejournalister som jobber med

krevende kilder og jakter hemmelige dokumenter, er dette kanskje det beste som har skjedd journalist-filmen siden «Alle presidentens menn» (1976). Men Watergate-filmen skal nok få lov å trone som kongen av sjangeren en stund til. Som en biografisk film hvor rettferdigheten står på spill, er det også visse likhetstrekk med «The Insider» (1999). Og vi har dramafilmer som peker på hvor utilgjengelig sannheten kan være, som «Doubt» (2008), «Nothing But the Truth» (2008) og «Fair Game» (2010).

Sett i forhold til sjanger er jeg derfor bare delvis enige med dem som kaller filmen lavmælt og nøktern. Filmen er sindig i den forstand at den skildrer en langvarig etterforskning uten overdrevne virkemidler. Og heldigvis unngår den å score de billigste poengene en kunne frykte fra Hollywood. Men den er absolutt ikke tannløs i sin argumentasjon.

Når den vinner Oscar for beste film, er det en bekreftelse på at det er effektivt

baseball». Disse friske øynene utenfra er nettopp det Boston trenger. Taushetens ukultur hadde fått vokse fritt som ugress alt for lenge.

Foruten rivende tematikk er fortellerstilen ganske ordinær. Musikken ble litt repeterende etter hvert. Den visuelle stilen er så dempet at det er manus og skuespillerne som bærer filmen. Samlet sett er det et svært sterkt ensemble, spesielt Michael Keaton oser av kvalitet. Realismen støttes opp av at de har gjort sitt ytterste for å spille ut personligheten og faktene til personene de tolker. Men ved å holde litt tilbake på sjarmen, og heller ikke la oss bli skikkelig kjent med dem, begrenses også vår evne til å engasjere oss i dem. Mark Ruffalo hadde for eksempel en litt mindre rolle enn forventet. Men når beskjedneheten til produsentene og skuespillerne resulterer i at sympatien plasseres hos ofrene, er det for så vidt en fin ting.

For filmen er det et mål at ofrenes stemme skal bli hørt, uten at det skal

For filmen er det et mål at ofrenes stemme skal bli hørt, uten at det skal bli en for stor belastning å få saken på dagsorden igjen.

filmfortelling. Det presenteres altså ikke et eneste ord eller bilde uten mål om å informere og få deg til å føle noe. Filmen har et sterkt driv, og musikken til Howards Shore bidrar til å holde pulsen oppe.

Fra første stund kniper det seg i magen, og den vemmelige følelsen fortsetter bare å bygge seg opp. Det er umulig å forsøke å beskrive hva filmen gjør med meg uavhengig av den rystende virkeligheten som skildres. Det som er skjedd, gjør meg så voldsomt forbannet.

Hverken vi eller ofrene trenger å fråse i intime detaljer, men å forstå hva som skal til for at det aldri kan skje igjen. En advokat spiller på sitatet om at det trengs en landsby for å oppdra et barn, og sier at det også trengs en landsby for å misbruke et barn. Filmens sterkeste kort er nettopp det å gå etter systemet som svikter. Den nyinnflyttede sjefsredaktøren Marty Baron er en outsider som er «ugift, jøde og hater

bli en for stor belastning å få saken på dagsorden igjen. Det gjøres et poeng av at de kaller seg «survivors» – mange er nemlig ikke så heldige at de klarer å fortsette livet etterpå.

For å trekke perspektivet litt tilbake til oss, tror jeg det er viktig å benytte anledningen til å møte denne ekstremt sårbare gruppen med støttende barmhjertighet. Da sikter jeg til overgrep som et samfunnsproblem, som kirken med fornyet styrke bør være en positiv motkraft til. Jeg håper vi kommer forbi stadiet av selvforsvar, men vet ikke om vi er helt der ennå.

Internasjonalt har biskoper respondert helt korrekt ved å ønske åpenheten velkommen og anbefale alle å se filmen. Men det er ikke til å komme bort fra at filmen rammer Den katolske kirke hardt. Foruten hvor sjokkerende skandalen er i seg selv, kommer det små drypp som at «de kontrollerer alt», anklager om at sølibatet har skylda og at kirken ikke har gjort noe for å rydde

opp. For utenforstående er det ikke lett å vite hvor mye som har skjedd etter der filmen slutter i 2002.

Et stykke ut i filmen kommer en «tilfeldig» scene med stor emosjonell slagkraft. Etter at grusomhetene har sunket inn over oss, følger vi reporteren Rezendes som ser mistroisk inn i en kirke. Vårt blikk blandes med hans, og vi ser rett på et barnekor som synger sammen med en engasjert prest. Selv om vi ikke vet noen verdens ting om dem, velter det frem en kvalmende følelse av at kirken er et av de verste stedene du kan sende ditt barn.

Den rystende statistikken som presenteres, kan også skape en ubehagelig mistenksomhet om den transponeres til norske forhold. Jeg tror heller ikke vi får møte en eneste normal prest i løpet av filmen. Det er altså nok av næring for tvil og avsky, og jeg skjønner faktisk at noen synes det er uforståelig at folk fortsatt går i kirken. Her til lands kan det også ha noe å si at filmen kommer samtidig som serien «Frelst» går hos VG og vårt eget bispedømme er i en komplisert situasjon i forhold til rettferd og omdømme.

«Sannheten skal gjøre dere fri», sa Jesus (Joh 8,32). Med hendelsene litt på avstand, gir filmen oss en anledning til å gjennomgå den bearbeidningen vi kanskje ikke maktet da det stod på som verst. Forhåpentligvis er mine små innvendinger bare en undervurdering av publikum. Uansett vil jeg istemmenne at filmen ikke bare er en obligatorisk, men også en god filmopplevelse.

Josef Ottersen er prestekandidat for Oslo katolske bispedømme og studerer ved det pavelige universitetet San Tommaso d'Aquino («Angelicum») i Roma. Han studerte filmproduksjon ved NTNU i Trondheim 2008–2012 og fullførte mastergrad våren 2015 med dokumentarfilm «Fra Sverd til Plogskjær».

■

En krevende barmhjertighet

Det er ikke sjelden vi ser barmhjertighet som noe søtt, snilt, svakt og uten krav. Gud er som en bestefar med et stort, hvitt skjegg, han tilgir alt uten å bry seg nøyaktig om synd eller feil. Overfor en slik Gud er vi som barnebarn, og det gjør oss infantile og uansvarlige.

Men alle mennesker er ikke barn. Hva er egentlig barmhjertighet for Gud og for menneske?

Vi vet at Guds plan er å frelse mennesket, å vise det sin barmhjertighet. Men denne barmhjertigheten kan bare bære frukt etter en lang prosess møtt av mange hindringer, først og fremst menneskets ubarmhjertige adferd. For at menneskets harde hjerter skal helbredes, og da også bli barmhjertig, er det nødvendig å vite hva som er årsaken til det onde.

Hva er hindringen for barmhjertighet? Skriften er helt klar om det: Det er misunnelse. Misunnelse førte Kain til å drepe Abel, misunnelse førte Jakobs sønner til å selge Josef deres bror som trell. Misunnelse provoserte Saül til å forfølge David for å drepe ham. Vi ser også i Lukas' evangelium at den eldste sønnen i lignelsen om den tapte sønn ble sint fordi faren mottok hans yngste bror som sin sønn. At hans yngste bror var død og nå er levende, gir ham ingen glede, i motsetning til faren (Luk 15). Misunnelse dreper barmhjertigheten og gledens som kommer med den.

I Jakobs brev står det skrevet: «Hvor kommer all striden og spliden hos dere fra? Er det ikke fra lystene som fører krig i lemmene deres? Dere begjærer, men får ikke. Dere myrder og misunner, men oppnår ikke noe. Dere ligger i strid og ufred.»

For en realistisk beskrivelse! Jakobs brevets forfatter henvendte seg til kristne i samtidige kommuniteter, hvor det fantes strid og splittelser, noe som også finnes i Kirkens lange historie og i våre kommuniteter og menigheter. I disse tilfellene har de som kaller seg kristne, ikke begynt å være Jesu disipler. Det første trinn til omvendelse er å erkjenne sannheten om seg selv og i ydmykhet å bekjenne sin del i det onde som er gjort.

Det er interessant å grunne på Josefs historie i Første Mosebok. Da Josef fant igjen sine brødre i Egypt på grunn av hungersnøden i Kanaan, ble brødrene, som ville ham til livs på grunn av misunnelse, nødt til å bekjenne sin synd: «Vi så jo hvor inderlig redd broren vår var da han bønnfalt oss om nåde, men vi hørte ikke på ham» (1 Mos 42,21). Det er misunnelse som gjorde deres hjerter harde, uten medynk.

Men Josef viste barmhjertighet mot sine brødre, som var helt avhengige av ham. Han ville ikke hevne seg – noe som ville vært veldig lett – men han så bare Guds plan i det som skjedde: «Dere tenkte å gjøre ondt mot meg, men Gud tenkte det til det gode. For han ville gi liv til et stort folk» (1 Mos 50,18). Josef er et bilde på Kristus.

Vår påskeglede kommer fra Gud, som har forvandlet døden til livet og forsetter å gjøre det i dag. Som en parallell til hva

Josef sier, hører vi hva Peter sier til jødene: «Jesus fra Nasaret ... ble utlevert til dere, slik Gud på forhånd hadde bestemt og kjente til, og ved lovløses hånd naglet dere ham til korset og drepte ham. Men Gud reiste ham opp og løste ham fra dødens rier. Døden var ikke sterk nok for å holde ham fast» (Apg 2,22-24). Da skjer et underverk fra Herren: Det som kunne knuse syndere med skyldighet og fortvilelse – fordi deres forbrytelse tydelig nevnes – blir årsak til glede i håpet om ett nytt liv. Det er Herrens barmhjertighet som har gjort dette.

Barmhjertigheten er krevende, ikke søt eller snill, den kommer til syne etter en prosess der feil og synd avsløres i sannhet og ydmykhet. Uten denne prosessen er ingen ekte barmhjertighet mulig. Den er også krevende fordi vi som Josef, som Jesus, er kalt til å tilgi våre fiender, så vi selv får forlatelse. Da kan vi gjenta de dristige ord som synges påskennatt: «Å, salige synd som vant oss så stor en gjensløser.»

ST. OLAV

Vi takker!

I årets tre første måneder har det kommet inn i alt kr. 114 710.- i gaver til St. Olav.

Takk til alle våre givere!

